

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví - činnost odboru a jeho cílový klient

**The Department of Social Affairs and Health - activity of the department
and its target client**

Vedoucí práce:
Mgr. Lenka Chittussiová

Autor:
Denisa Kubasová

2014

Poděkování

Zvláštní poděkování patří Mgr. Lence Chittussiové za pomoc při zpracování této práce, za cenné rady a připomínky, které pro mě byly velkým přínosem a Oddělení sociálně právní ochrany dětí MČ Praha 11, především Mgr. Mileně Jindřichové, za poskytnutí pokladů pro zpracování praktické části.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Odbor sociálních věcí a zdravotnictví - činnost odboru a jeho cílový klient napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů a moje práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Anotace

Práce mapuje strukturu OSVZ, kde definuje jednotlivá oddělení. U každého je uvedena náplň práce, z čehož vyplývá případný cílový klient. Ten je detailně popsán v praktické části, v kazuistikách.

Klíčová slova

sociální, odbor, oddělení, klient, činnost, pracovník, žadatel

Annotation

The bachelor thesis deals with the structure of „OSVZ“ and defines each department. All of them have own job description what leads the reader to find out who the final client is. The client is described in detail in the practical part.

Key words

social, department, client, activity, worker, applicant

Obsah

1	Úvod	8
2	Teoretická část.....	9
2.1	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví (OSVZ).....	9
2.1.1	Agenda vedoucího odboru.....	10
2.1.1.1	Samostatná působnost	10
2.1.1.2	Přenesená působnost	10
2.1.2	Agenda zdravotnictví	10
2.1.3	Agenda ekonoma.....	10
2.1.4	Agenda protidrogového koordinátora	11
2.1.5	Agenda sekretariátu.....	11
2.2	Oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), Sociální práce	12
2.2.1	OSPOD	12
2.2.2	Sociální práce.....	13
2.3	Náhradní rodinná péče.....	14
2.3.1	Pěstounská péče	14
2.3.1.1	Typy pěstounské péče	15
2.3.1.1.1	Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	15
2.3.1.2	Zprostředkování pěstounské péče – proces	16
2.3.2	Péče poručníka	18
2.3.2.1	Zprostředkování poručenství – proces	19
2.3.3	Osvojení (adopce)	19
2.3.3.1	Svěření dítěte do osvojení	21
2.3.3.2	Zprostředkování osvojení – proces	21
2.3.3.3	Mezinárodní osvojení.....	24
2.4	Odbor sociální prevence – kurátoři	25
2.4.1	Sociální kurátor	26
2.4.1.1	Sociální dávky	27
2.4.1.2	Kompetence sociálního kurátora – přímá práce s klientem.....	27
2.4.1.3	Kompetence sociálního kurátora – koordinační činnost	29
2.4.2	Kurátor pro děti a mládež	29
2.4.2.1	Náplň práce kurátora dětí a mládeže	29
2.5	Oddělení sociální péče a pomoci.....	32
3	Praktická část.....	34
3.1	Uvedení praktické části	34
3.1.1	Cíl výzkumu.....	34
3.1.2	Charakteristika zkoumaného vzorku.....	34

3.1.3	Formulace výzkumných otázek	34
3.1.4	Metoda výzkumu.....	34
3.1.5	Způsob provedení výzkumu	35
3.2	Kazuistika č. 1.....	36
3.3	Kazuistika č. 2.....	38
3.4	Kazuistika č. 3.....	40
3.5	Kazuistika č. 4.....	42
3.6	Kazuistika č. 5.....	45
3.7	Kazuistika č. 6.....	48
3.8	Kazuistika č. 7.....	50
3.9	Kazuistika č. 8.....	53
3.10	Kazuistika č. 9.....	55
3.11	Kazuistika č. 10.....	57
3.12	Kazuistika č. 11	59
3.13	Kazuistika č. 12.....	61
3.14	Analýza	63
4	Závěr	64
5	Seznam literatury a pramenů.....	65

Seznam zkratek

detox	detoxikační léčba
FOD	fond ohrožených dětí
FTN	fakultní Thomayerova nemocnice
kk	kuchyňský kout
MČ	městská část
MET	metanfetamin
OSP	odbor sociální prevence
OSPOD	oddělení sociálně-právních ochrany dětí
OSVZ	odbor sociálních věcí a zdravotnictví
PL	psychiatrická léčebna
THC	tetrahydrocannabinol

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá strukturou a činností jednotlivých oddělení OSVZ na MČ Praha 11. Podkladem byly i texty z jiných měst nebo městských částí. Množství oddělení, velikost a pojmenování se různí úřad od úřadu. Metodou výzkumu je analýza jejích dokumentů.

Tato práce se snaží odpovědět na otázku, kdo je cílový klient. K tomu bude použito 12 kazuistik, které slouží jako reprezentativní vzorek daného úřadu.

Teoretická část rozpracovává činnosti a aktivity sociálních pracovníků a ostatních zaměstnanců OSVZ. Stěžejní pro kvalitní výsledky jsou kapitoly OSPOD, Náhradní rodinná péče a Odbor sociální prevence. Je jim proto věnována největší pozornost. Důvodem je provázanost s praktickou částí, která nepřímo potvrdí či vyvrátí funkčnost systému. Zdrojem byla odborná literatura, brožury, Internet a jiné bakalářské práce.

Praktická část zkoumá cílového klienta dvou vybraných oddělení – OSPOD a OSP MČ Praha 11. Ze studia jednotlivých kazuistik vyplyne rozdílnost výsledků spolupráce sociálního pracovníka s klientem, což ovlivní například prostředí, věk, fyzický a duševní stav klienta, ochota spolupráce rodiny atd.

2 Teoretická část

2.1 Odbor sociálních věcí a zdravotnictví (OSVZ)

Uvedme si zde základní strukturu s tím, že jednotlivá oddělení, která se týkají této bakalářské práce, budou rozepsána v následujících kapitolách. Ta méně důležitá zmíníme hned v této kapitole.

Důležitým faktem je, že náplň práce jednotlivých oddělení se překrývá a každý úřad má oddělení pojmenovaná jinak a má jinou strukturu práce. Proto je teoretická část orientační.

OSVZ samo zajišťuje sféru sociální péče a zdravotnictví tak, jak mu ukládá zákon č. 131/2000 Sb. o hl. m. Praze, a Statutu hl. m. Prahy. Spadají pod něj orgány městských částí s příslušeným zaměřením. OSVZ jim je dohlázejícím, rádcem a vedoucím. Nakládání s financemi je popsáno v Podpisovém řádu. „V přenesené působnosti odbor vykonává státní správu v rozsahu přeneseném Statutem hl. m. Prahy (činnost v rozsahu zvláštních předpisů v oblasti zdravotnictví a v oblasti sociální péče)“ (Křovinová, Pištora 2013, str. 42).

Nadřízenými orgány jsou Magistrát hl. m. Prahy, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo zdravotnictví. Odbor sám připravuje podklady pro RMČ (rada městské části) a ZMČ (zastupitelstvo městské části), kteří rozhodují v oblasti sociální, zdravotnické a protidrogové (Křovinová, Pištora 2013, str. 42).

Struktura Odboru sociálních věcí a zdravotnictví

- „agenda vedoucího odboru
- oddělení sociálně-právní ochrany dětí a mládeže
- oddělení sociální péče a pomoci
- oddělení sociální prevence
- agenda protidrogového koordinátora
- agenda zdravotnictví
- agenda ekonoma
- agenda sekretariátu“ (Křovinová, Pištora 2013, str. 42)

2.1.1 Agenda vedoucího odboru

2.1.1.1 Samostatná působnost

Pomáhá v rámci metodiky nestátním institucím, které se vyskytují v dané lokalitě. Společně pak vyhledávají nové možnosti v sociální a zdravotnické oblasti. Má podpisové právo pro darovací smlouvy, kdy dar věnuje městská část. OSVZ se stará, aby byly zaznamenány změny v zákonech, vyhláškách atd.

Pracovníkům ZMČ (zastupitelstvo městské části) zprostředkovává zázemí v podobě konzultací a poradenství tak, aby mohli kvalifikovaně plnit své úkoly, zajišťuje právní stránku změny opatrovnictví atd. (Křovinová, Pištora 2013, str. 43).

2.1.1.2 Přenesená působnost

Má kompetence rozhodovat ve správním řízení, které vychází z podnětu právního odboru.

2.1.2 Agenda zdravotnictví

Dostává úkoly od nadřízeného orgánu, jak postupovat v privatizaci zdravotnických zařízení. S tím se pojí i vymáhání vzniklých pohledávek. Provádí inventury majetku ve zdravotnictví. Vytváří plány na rozvoj zdravotnictví daného regionu.

Spolupracuje s agendami zdravotnictví z jiných regionů, kde si referují o padělání receptů, ztrátách razítek atd.

Vede evidenci žadatelů o bezbariérové byty.

Spolupodílí se na financování protidrogové politiky.

2.1.3 Agenda ekonomů

Jedna z politicky důležitých funkcí odboru. Navrhuje rozložení finančních prostředků pro zdravotnictví, sociální péči a pomoc atd. Kontroluje jejich čerpání, dohlíží, zda dochází k plnění plánu a zpracovává zprávy.

Spolupracuje na evidenci financí použitých za daný měsíc za zdravotnictví včetně faktur. Stejně nakládá s dalšími odděleními, která spadají pod jeho správu.

2.1.4 Agenda protidrogového koordinátora

Má na starost preventivní programy. Aby mohly být přijaty a převedeny v realitu, musí odevzdat podklady k nim městské části či nadřízenému orgánu ke schválení.

Shromažďuje informace o drogové situaci v lokalitě, vyhodnocuje data a navrhuje možná řešení. Má přehled o událostech v protidrogových aktivitách.

Vytváří evidenci všech zařízení pro prevenci (léčebny, poradny atd.).

Dohlíží, aby peníze poskytnuté organizacím na boj s drogami, byly využity správně a na schválené projekty.

2.1.5 Agenda sekretariátu

Náplní práce je kontrola plnění úkolů zadaných odboru. Zabezpečuje chod celého odboru (administrativu, účetnictví, sekretářství atd.).

Vede personální evidenci, tzn. docházka a dovolené. Zapisuje drobná zranění. Zajišťuje časové harmonogramy vedoucímu odboru a zástupci vedoucího odboru.

Objednává kancelářské potřeby a vede kancelář vedoucího odboru.

2.2 Oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), Sociální práce

Nabízí konzultace a poradenství pro veřejnost. Je účastníkem na schůzích bytové komise, kde se řeší žádosti sociálně slabých občanů. „Podílí se na zpracování a realizaci koncepce sociální péče a prevence sociálně patologických jevů“ (Křovinová, Pištora 2013, str. 43).

Předává data státním orgánům a hl. m. Praze, která potřebují ke své činnosti. Sepisuje evidenci dlužníků a vymáhá dluhy. Snaží se, aby nedošlo k promlčení či zániku pohledávky.

V rámci pravomocí vytváří vlastní a zpracovává přijaté smlouvy a dohody. Posledním úkonem je jejich archivace. Zabývá se správností účetnictví na oddělení.

2.2.1 OSPOD

Oddělení se stará o děti, kterým rodiče zemřeli nebo neplní rodičovské povinnosti apod. Pod správu OSPODu spadá agenda náhradní rodinné péče (NRP). Zde se můžeme setkat s tím, že NRP se zabývá i oddělení prevence – dochází ke kumulaci činností a úzké spolupráci. V rámci NRP vykonává funkci opatrovníka a poručníka (vysvětlení viz 3. kapitola) a vede celou agendu. Spolupracuje s nestátními organizace v zájmu dětí.

Kromě dětí se dále zabývá nezletilými, osamělý těhotnými, rodinami s dětmi do 18 let a rodinami, které mají nízkou sociální úroveň. V případech, kdy rodička opustí novorozence, je OSPOD neprodleně informován.

Snaží se zamezit patologickým jevům už v počátku. K tomu volí metodu preventivních programů a depistáž.

Stížnosti podané občany na pracovníka oddělení jsou pečlivě prošetřeny a jsou vyvozeny důsledky.

Implementuje novely, změny norem apod. do systému, aby nedocházelo k prodávám v řízení a byla udržena kvalita práce pracovníků. Umožňuje průběžné a další vzdělávání sociálních pracovníků. Dohlíží na práci kurátorů pro děti a mládež. Zároveň jim pomáhá po stránce metodické a odborné přípravy.

Poté co byla zrušena civilní služba, archivuje veškeré dokumenty.

Poskytuje poradenství pro rodiny s postiženými dětmi.

Jedním z méně známých faktů je, že se vyjadřuje k žádostem matek ve výkonu trestu. Na základě OSPODu je matkám povoleno či zamítnuto starat se o své děti ve věznici.

Žije-li jeden z rodičů v zahraničí, pak rodič, který se nachází na území ČR, smí požádat o potvrzení, že je dítě v pořádku a nestrádá. V této záležitosti také vyjadřuje postoj, zda dítě smí být předáno v cizině či nikoli. Náklady s tím spojené může hradit OSPOD, pak je samozřejmě vymáhá.

V nouzových případech zprostředkuje ubytování v azylovém domě, než se vyřeší nastalá akutní situace. Pobyt může být hrazen z příspěvku, o kterém rozhoduje OSPOD.

Zajišťuje mediační služby.

2.2.2 Sociální práce

I toto oddělení, které se vyskytuje například na Úřadu městské části Praha 8, pracuje s osobami, kterým hrozí sociální vyloučení nebo žijí takovým způsobem, že se ohrožují (na zdraví, na psychice). Otázka bydlení je zde taktéž zásadním bodem, který musí oddělení řešit. Další skupinou jsou nezaměstnaní či imigranti atd.

V rámci sociální práce pracovníci hodnotí životní situaci klienta, což se liší od ostatních oddělení. S klientem nejen hledají východiska ze situace, ale plánují s ním jednotlivé kroky a stanovují malé cíle, které jsou lépe dosažitelné, než jeden velký.

Pomáhá klientovi se pomalu změnit a začít si věřit natolik, že klient zvládne za čas rozhodovat se a řídit si vlastní život sám. S klientem se snaží změnit jeho sociální prostředí, aby mu pomohl se vyvarovat v budoucnu opakování současného stavu či situaci.

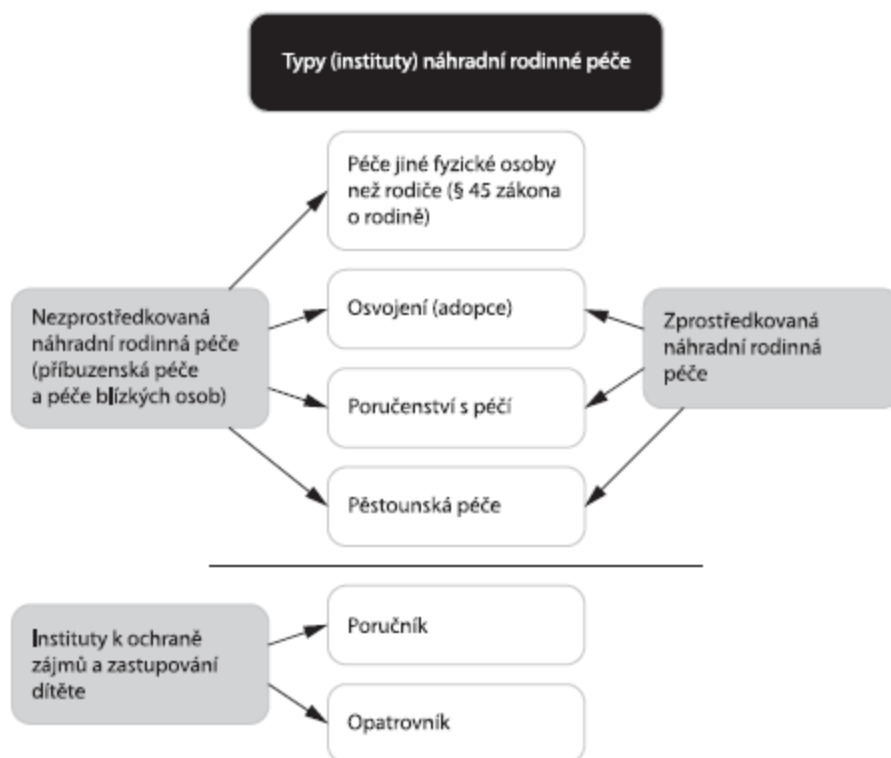
Prevence oddělení sociální práce se zaměřuje na předcházení nevhodných životních situací jednotlivého klienta.

Spolupracuje s úřadem práce, aby pomohl najít práci rodičům dětí, kteří pobírají dávky v hmotné nouzi. Zároveň spolupracuje s kurátory a OSPODem, aby bylo cíle dosaženo v co nejkratším intervalu a chod rodiny nebyl příliš hluboce zasažen.

Nabízí základní a odbornou pomoc občanům a rodinám, kteří jsou v hmotné nouzi, se žádostmi o nepojistné dávky, aby jim byly poskytnuty.

2.3 Náhradní rodinná péče

„Je forma péče o dítě, které je vychováváno jinými než biologickými rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině“ (Bubleová, 2011, str. 6 oranžová). V převážné většině případů se vypořádává se sociálně osiřelými dětmi, tzn., že děti mají jednoho nebo oba rodiče, kteří se o něho nedokážou řádně postarat. Dítě v takové situaci je přednostně umístěno k někomu ze širšího kruhu rodiny nebo k někomu, koho zná.

Obr. 1 - typy NRP (Nadace Sirius 2011, str. 39, červená) 1

Kapitola číslo 3 se bude věnovat pěstounské péči, péči poručníka a osvojení, tj. adopci. Ukážeme si definice, podobnosti ale i zásadní rozdíly.

2.3.1 Pěstounská péče

Je typem, který zaručuje, že lidé, kteří se ujali dítěte, budou mít dostatečné hmotné zajištění pro dítě a dostanou odměnu. Za tuto práci náleží pěstounovi různě vysoká finanční odměna, která závisí na počtu dětí a případně na stupni závislosti daného dítěte na pomoci. Dalšími příspěvky jsou příspěvek při převzetí dítěte, které se stanoví podle věku dítěte. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla náleží pěstounovi, který má v péči nejméně čtyři děti a je

poskytován max. do výše 70 % pořizovací ceny vozidla, nejvýše však do 100 000 Kč.

Posledním příspěvkem je příspěvek na úhradu potřeb dítěte, na který má nárok každé dítě, které je v pěstounské péči, nejdéle však do 26 let věku, pokud studuje. Pěstoun nemůže dítě oficiálně zastoupit v každé situaci, jen v těch běžných, každodenních, v ostatních se obrací na stát, zastoupen soudem či na zákonného zástupce. „Mezi pěstounem a dítětem ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem“ (Bubleová, 2011, str. 6).

Soud rozhoduje o zrušení a umístování dětí do pěstounské péče. Ze své strany musí mít závažné důvody pro zrušení, avšak pěstounovi vyhoví vždy. Když je dítěti 18, zaniká pěstounská péče automaticky. Pěstounem může být jednotlivec či manželský pár. V případě, že je dítě schopno vyjádřit svůj názor bez nátlaku, soud bere jeho názor na zřetel a přihlíží k němu.

2.3.1.1 Typy pěstounské péče

Před rokem 2000 se do pěstounské péče dávalo dítě, o které se rodiče nemohli starat z dlouhodobého hlediska, neboť to tak uváděl zákon. Po roce 2000 došlo k vynechání podmínky o dlouhodobosti. Daný zákon byl přesunut do zákona o rodině. Náhradní rodinná péče je v současné době upřednostňována před ústavní výchovou. Soud zkoumá, zda existují nezvratitelné důvody k ústavní výchově a hledá možnosti v náhradní rodinné péči.

Souhlas s předpěstounskou péčí je dokument, který vydávají biologičtí rodiče. Avšak v některých situacích není potřebný, tzn. dítě je „v ústavní výchově nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu“ (Bubleová, 2011, str. 8).

2.3.1.1.1 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Tato právní úprava vznikla v roce 2006, kdy došlo k doplnění původní verze. Měla umožnit rychlejší proces umístění dítěte do náhradní rodiny. Pěstounem se stane jedinec, který je veden v evidenci osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Proces zařazení je obdobný jako u osvojení či pěstounské péče. Žadatelem se může stát osoba nebo manželský pár, který žádá o osvojení či pěstounskou péči.

Soud takto rozhoduje na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí, a to:

- a) na dobu, kdy se rodič o dítě nemůže starat.
- b) na dobu, po které rodiče dají souhlas s osvojením. Jedná se o novorozence v době 6 týdnů po porodu a dítě není umístěno v předadopční nebo pěstounské péči. Soud využije předběžného opatření.

c) Na dobu, do kdy soud rozhodne, zde je třeba souhlasu biologických rodičů. Soud stejně jako v bodě b) využije předběžného opatření:

- do jednoho roku věku, kdy soud zjišťuje, jestli v neprojevení zájmu rodičů (do dvou měsíců od narození) není nějaká překážka.
- Soud zkoumá, proč rodiče v intervalu 6 měsíců neprojevili zájem – nenavštívili dítě, neplnili vyživovací povinnost dobrovolně a pravidelně, neupravili rodinné a sociální zázemí dítěte natolik, aby se mohlo vrátit zpět do rodiny.

2.3.1.2 Zprostředkování pěstounské péče – proces

Nadace Sirius uvádí 4 fáze:

1. hledání dítěte
2. hledání budoucích pěstounů
3. odborná příprava budoucích pěstounů
4. výběr daných pěstounů a zajištění jejich setkání s dítětem

Proces se uvede do chodu, kdy žadatel podá písemnou žádost na obecním úřadě s rozšířenou působností, pod který spadá trvalým bydlištěm. Zákon nijak neupravuje formuláře nebo formu, jakou má žádost mít, tzn. i volnou formu úřad přijme a písemně ji vyřídí. Součástí žádosti je souhlas s umožněním nahlížení a prověřování žadatele a to orgánem sociálně právní ochrany. Dále souhlasí s účastí na povinném přípravném kurzu.

Obecní úřad s rozšířenou působností shromáždí nutnou dokumentaci o žadateli a založí spis, který obsahuje:

- žádost s žadatelovými osobními údaji
- doklad o státním občanství
- výpis z Rejstříku trestů
- zpráva o zdravotním stavu
- doklad o ekonomických a sociálních poměrech
- písemný souhlas – opravňující orgán sociálně-právní ochrany k zjišťování dalších údajů, nebo zda se zásadně nezměnila situace či podmínky žadatele
- písemný souhlas s přípravným kurzem
- stanovisko obecního úřadu s rozšířenou působností

- stanovisko krajského či obecního úřadu, jde-li o osobu, která vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče (Bubleová 2011, str. 23, zelená)

Ve chvíli, kdy je spis kompletní, zasílá obecní úřad s rozšířenou působností kopii na krajský úřad, který vede evidenci žadatelů a dětí a posoudí, zda jsou jednotlivé strany vhodné k evidování (viz 3.3.2 Zprostředkování adopce – proces, který je obdobný v obou případech). K posuzování slouží odborný posudek, jenž se skládá z:

- „posouzení žadatele;
- zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu;
- vyjádření dětí žadatele k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost;
- posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny;
- zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost. Za bezúhonného se pro tyto účely nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte;
- u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí“ (Bubleová, 2011, str. 24, zelená).

Odborné posouzení provádí krajský úřad nebo ministerstvo pro svoji evidenci.

Budoucí pěstouni dále dodají krajskému úřadu nebo ministerstvu psychologický posudek a zdokumentovaný zdravotní stav (duševní, tělesný a smyslový), který zjišťuje, jestli je žadatel schopný dlouhodobě se starat o svěřené dítě. Dále musí dodat jméno a adresu ošetřujícího lékaře. V rámci psychologického rozboru se řeší:

- osobnost žadatele či žadatelů ze všech možných stran, pro zjištění osobnostních předpokladů pro výchovu dítěte

- podmínka, že výchova dítěte nebude nijak extremistická či narušovat zdravý vývoj dítěte
- prostředí, do kterého bude dítě umístěno, a co vedlo žadatele k tomu, aby rozběhli celý proces

Jednou z důležitých podmínek pro zařazení do evidence je účast žadatele na přípravném kurzu pořádaném krajským úřadem.

Žádost o pěstounství má žadatel právo přerušit či stáhnout. Učinit tak musí ale písemně na krajský úřad. V případě záporného rozhodnutí – Rozhodnutí o zamítnutí žádosti o zařazení do evidence zájemců o zprostředkování pěstounské péče, se žadatel smí odvolat k příslušnému orgánu. Spis, rozhodnutí a odvolání s odůvodněním je předáno Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR.

Děti jsou vedeny v evidenci krajských úřadů, avšak po třech měsících, kdy nedojde ke spárování dítěte a žadatele, je dítě postoupeno do celostátní evidence v kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. U žadatelů je lhůta dlouhá tři roky, pak nastává stejná situace jako u dětí. Spis je postoupen ministerstvu. Krajský úřad může ministerstvo upozornit na případnou shodu, nahlížet do evidence atd. Pokud ve lhůtě 3 měsíců u dětí a 6 měsíců u žadatele ministerstvo nenajde vhodnou protistranu, pošle kopii spisu Úřadu pro mezinárodní ochranu dětí v Brně (viz 3.3.3. Mezinárodní osvojení).

Při výběru dítěte a vhodného žadatele v evidencích se krajský úřad radí s poradním sborem, jenž je složen z odborníků na jednotlivé posuzované oblasti („pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupci školských, zdravotnických nebo sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy“ (Bubleová, 2011, str. 26, zelená). Jestliže naleznou shodu, žadatel je ihned informován. Do 30 dnů žadatel musí podat žádost o svěření dítěte do pěstounské péče, jinak mu nebude dítě svěřeno, i když byl vybrán. Žadatel má právo se seznámit s dítětem v místě jeho pobytu a osoba nebo instituce, která se stará o dané dítě, musí toto setkání umožnit.

2.3.2 Péče poručníka

Tuto péči stát zajišťuje hmotně stejně jako pěstounskou péči, ale poručník nemá vyživovací povinnost k danému dítěti. Poručník je zákonný zástupce dítěte. Může se stát, že o dítě oproti pěstounovi nebude přímo pečovat, ale bude pouze vykonávat funkci zákonného zástupce. Existuje eventualita, že se poručíkem stanou pěstouni za určitých „podmínek (například rodiče jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti, rodičovská odpovědnost je omezena

nebo byl pozastaven výkon rodičovské odpovědnosti či rodiče ztratí způsobilost k právním úkonům)“ (Bubleová, 2011, str. 6).

Tento institut bývá využíván v případech, kdy pro dítě není osvojitel. Často se to týká starších dětí, protože osvojitelé preferují děti malé nebo miminka. Původní rodiče mohou doporučit poručníka, jinak do procesu výběru zasahuje soud. Poručníkem může být příbuzný nebo osoba blízká rodině dítěte nebo jiná fyzická osoba. Poručník nemusí být pouze jednotlivec, naopak se jím mohou stát i manželské páry.

Soud má plné právo dohlížet, zda poručník plní povinnosti vůči dítěti v plném rozsahu, jak mu bylo stanoveno. Zpravidla každoročně reportuje poručník o poručenci soudu.

2.3.2.1 Zprostředkování poručenství – proces

Zákon přímo nepopisuje tento proces, protože je shodný se zprostředkováním pěstounství, z tohoto důvodu to tu nebudeme znovu uvádět. (viz kapitola 3.1.2.).

2.3.3 Osvojení (adopce)

Jde o poslední typ náhradní péče, kterým se budeme zabývat. Osvojení je synonymem slova adopce, které se v současnosti hojně užívá na veřejnosti i v odborných kruzích, ale v zákonech se uvádí pouze pojem osvojení. V tomto textu budou oba pojmy používány stejnou měrou.

Změna prostředí by měla být pro dítě co nejjednodušší tak, aby se s nastalou situací dobře vyrovnalo. V prvním kole se hledá mezi příbuznými a osobami dítěti blízkými, až pak následuje zprostředkování fyzické osoby dítěti cizí.

V institutu adopce dítě získává postavení biologického potomka, což se liší od pěstounské péče a péče poručníka. „Noví“ rodiče mají plnou moc zastupovat dítě ve všech situacích běžných či mimořádných.

Podle právního řádu rozlišujeme osvojení zrušitelné a osvojení nezrušitelné. Rozdíly mezi nimi jsou následující:

- a) osvojení zrušitelné, I. stupně, nastává, po uplynutí lhůty tří měsíců, kdy se osvojitel stará o dítě. Nehledí se na věk dítěte, tzn., novorozenec může být osvojen ve třech měsících. „Tento typ osvojení lze zrušit – avšak pouze na návrh osvojence nebo osvojitele, a to pouze ze závažných důvodů“ (Bubleová, 2011, str. 10, oranžová). V tu chvíli zanikají práva a povinnosti vůči osvojitelům a vznikají práva a povinnosti vůči původním rodičům. Dítěti se vrátí i příjmení.
- b) nezrušitelnému osvojení, II. stupně, podléhají děti starší jednoho roku. Tak se může stát i dítěti, které bylo dříve osvojeno zrušitelně (nikoliv ale obráceně).

V praxi se s tímto faktem setkáme poměrně často. Osvojitelé jsou, na rozdíl od zrušitelného osvojení, zapsáni do rodného listu dítěte a také na matriku. Na matrice zůstává poznamenán fakt, že došlo ke změně, a to poznámkou.

V České republice je tradicí, že osvojitelé nejsou přizváni k procesu a jsou anonymní původním rodičům. Zde se lišíme od západních států, kde je běžnou praxí, že si noví rodiče odnesou dítě přímo z porodnice (například Rakousko, USA atd.). Avšak i u nás dochází k umístění dítěte do nové rodiny, pokud dojde ke splnění jednoho ze tří následujících bodů:

- a) Jak už bylo výše zmíněno, je nutné, aby rodiče dali souhlas k osvojení. Nyní mají rodiče možnost učinit tak „předem bez vztahu k určitým osvojitelům (tzv. generální souhlas“ (Bubleová, 2001, str. 10, oranžová).
- b) Rodiče jsou soudem označeni, jako že nemají zájem o dítě. U novorozenců se jedná o nezájem dvouměsíční a u starších dětí šestiměsíční.
- c) Taktéž bylo zmíněno výše, „rodiče byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu“ (Bubleová 2011, str. 11, oranžová).

Můžeme polemizovat, co je v zájmu dítěte a co je pro něj to nejlepší. Anonymita, kdy se proces osvojení protahuje o měsíce či roky a dítě je v mezidobí vyřizování umístěno do ústavní péče? U anonymity dochází k ochraně dítěte před ovlivňováním ze strany rodičů, kteří potenciálně mohou zasahovat do procesu či se vměšovat nepatřičně do života osvojitelů. Přímé umístění do pěstounské péče či do péče poručníka, kde žije v zásadě běžným životem rodinným a je mu umožněn zdravý vývoj?

Naše legislativa umožňuje adoptivním rodičům vzít si dítě po porodu domů a starat se o něho. Původní rodiče ale musí projevit zájem o adopci ještě před narozením dítěte. Adoptivní rodiče ale počítají s faktem, že původní rodiče jsou účastníky řízení o svěření dítěte do péče. Podstupují tím i riziko, že původní rodiče nedají nakonec souhlas a vezmou si dítě zpět.

Problémem, se kterým se často celý proces potýká a protahuje se, je, že matka nebo oba rodiče žijí jinde, než je dítě umístěno, a souhlas neudělí. My už víme, že bez souhlasu nelze proces začít a k osvojení nedojde. Někteří rodiče si neuvědomují, že nepomáhají jen dítěti a novým rodičům, ale i sami sobě. Dokud nebude dítě adoptováno, mají vyživovací povinnost spolu s dalšími, které se váží k rodičovské odpovědnosti.

2.3.3.1 Svěření dítěte do osvojení

Rozhodnutí učiní soud na návrh osvojitele. Pokud dítě nezná osoby iniciující proces, proběhne nejprve zprostředkování osvojení, kterému se budeme věnovat později. Než se rozhodne, že dítě bude osvojeno, soud ověřuje „život“ navrhovatelů, tj. lékařské vyšetření, zdravotní stav, osobnostní dispozice, motivace atd.

Adoptivní rodiče mohou změnit dítěti i křestní jméno. Avšak není toto doporučováno a to kvůli dítěti samotnému a to ani u kojenců nebo dětí do tří let. Jestliže dítě samo vysloví přání změnit si jméno a má k tomu patřičné důvody, pak není problém, aby byla změna učiněna oficiálně na příslušných úřadech.

2.3.3.2 Zprostředkování osvojení – proces

Úplně celý proces je popsán v zákoně o sociálně-právní ochraně č. 359/1999 Sb. v platném znění. My si ale popíšeme strukturu v jednoduchosti, aby bylo zřejmé, jak adoptivní rodiče a instituce postupují a jaké doklady musí doložit či co všechno musí být prokázáno.

Dítěti se hledají rodiče v evidenci žadatelů o zprostředkování osvojení, tito osvojitelé prošli výše popsáním schvalovacím procesem v podkapitole 3.3.1. a nyní si ho ještě jednou projdeme detailněji. Žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení se dodá na sociální odbor s rozšířenou působností, pod kterou žadatel spadá svým trvalým bydlištěm. Formulář není jednotný pro celou Českou republiku, každý úřad si ho sestavuje podle svých potřeb, aby zjistil o žadatelích co nejvíce informací. Žadatelé nejsou povinni ho využít, pokud nevystihuje veškeré požadavky, volná forma sepsání je taktéž akceptovatelná.

V momentě, kdy je spis úplný, zašle se k dalšímu posouzení na krajský úřad. Spisová složka je založena ve chvíli odevzdání žádosti na sociálním odboru. Ten vyzývá potenciální rodiče k doplnění a řeší s nimi jimi uvedené informace a potřebné dokumenty, dokud není složka ve vyhovujícím stupni a připravena k předání. Nikdy se nestane, že žadatelé dostanou pouze ústní vyjádření, mají právo získat rozhodnutí, které se vyhodnotí na základě jimi dodaných podkladů.

Ve spisové složce jsou následující doklady:

- žádost
- doklad o státním občanství/povolení k trvalému pobytu atd.
- výpis z Rejstříku trestů
- zpráva o zdravotním stavu

- údaje o ekonomických a sociálních poměrech
- písemné vyjádření žadatele, zda:
 - a. chce, aby, až uplyne lhůta daná zákonem, byl zanesen do evidence Úřadu pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny
 - b. žádá o dítě s původem mimo Českou republiku
- písemný souhlas s faktem, že oddělení sociálně-právní ochrany může:
 - a. zjišťovat dodatečné informace důležité pro schvalovací proces
 - b. zjišťovat, jestli se nezměnila situace žadatele/žadatelů
- písemný souhlas s přípravou na přijetí dítěte do rodiny, jinými slovy absolvování přípravného kurzu
- stanovisko obecního úřadu/městské části s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování osvojení

Jednou z činností zaměstnance obecního úřadu je sociální šetření v místě bydliště a následné přeposlání spisu na krajský úřad, avšak originály zůstávají u městského úřadu.

Samozřejmě ve chvíli, kdy žadatel nedodá potřebné dokumenty, úřad zastaví řízení. Stejně tak koná i na popud žadatele, který žádost stáhne nebo ji chce předat k řešení přímo na krajský úřad.

Krajský úřad eviduje jak děti, tak žadatele. Aby byli žadatelé zařazeni, podstoupí zdravotní prohlídku nebo prohlídky, stejně tak se vypracuje na žadatele psychologický posudek. Zjišťuje se, zda se dokáže dlouhodobě starat o dítě. Krajský úřad zabezpečuje přípravný kurz pro žadatele. V kurzu se budoucí adoptivní rodiče dozvědí, specifiká náhradní rodinné péče, jak bude dítě prožívat všechny změny atd. Je to proces, při kterém osvojitelé mají příležitost ujasnit si představu o budoucím potomkovi. Zde probíhá schvalovací proces zařazení do evidence. Odborný posudek se zakládá na zhodnocení:

- posudku žadatele
- vyhodnocení přípravného kurzu
- pokud má žadatel vlastní děti, tak jejich vyjádření
- posudku, zda žadatelovy děti přijmou nové dítě
- bezúhonnosti všech dospělých osob i dětí v domácnosti

Může se stát, že žadatel z nějakého důvodu nebude zařazen do evidence. V takovém případě má právo se odvolat ke krajskému úřadu, ale rozhodnutí v odvolacím řízení vydá Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Vzhledem k faktu, že nabídka dětí k osvojení je menší než poptávka ze strany adoptivních rodičů, čekací doba je různě dlouhá. Je vhodné, aby se žadatelé v tomto mezidobí připravovali na novou roli, protože přijetí dítěte do rodiny bude náročné pro ně i pro okolí. K tomu jsou vhodná setkání s jinými adoptivními rodiči, kteří si celým procesem prošli, a prostudovat si literaturu.

Jak Bubleová píše, „zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí zásadním pravidlem – **vždy je dítěti vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je**“ (2011, str. 30 oranžová). Dalším důležitým pravidlem je, že „**výběr rodiny pro konkrétní dítě nezávisí ani tak na nějakém časovém pořadníku, ale především na míře nároků a dobrém nachystání žadatelů**“ (2011, str. 30, oranžová). Výběr provádějí úředníci na krajském úřadu, který má obě evidence ve své správě. S tím jim pomáhá poradní sbor, který je jmenován primátorem v Praze jinde hejtmanem kraje. Žadatelům je ukázána složka pro ně vhodného dítěte. Pokud se dítěti nepodaří najít náhradní rodinu v jeho kraji, postupuje do celostátního výběru. V případě, že není ani tady nalezena vhodná rodina, jeho složka postupuje do sítě celosvětové.

Spisová složka podle zákona jak uvádí Bubleová (2011, str. 31-32, oranžová) obsahuje minimálně:

- osobní údaje
- doklad o státním občanství apod.
- sociální poměry jeho a přímých příbuzných
- doklad o tom, že splňuje podmínky osvojení
- doklad o výchově, pokud ho dítě má
- zdravotní stav a vývoj

Dítě je posouzeno podle stupně duševního vývoje a tělesné zdatnosti. Jestliže má nějaké specifické potřeby, zohledňují se i ty. Dále se posuzuje vhodná forma náhradní rodinné péče.

První návštěvu zařizuje pracovník krajského úřadu v místě pobytu dítěte. Další setkání záleží na dítěti, žadatelích a vedení ústavu. Po určité době žadatel smí podat písemnou žádost o hostitelskou péči, tzn., že dítě smí pobývat v místě bydliště budoucích rodičů ale jen krátkodobě. Ve chvíli kdy se obě strany, dítě i budoucí rodiče, cítí připraveni na další krok, podají adoptivní rodiče žádost o svěřeni dítěte do péče na úřad obce s rozšířenou působností.

Než soud rozhodne, musí být dítě u budoucích rodičů minimálně 3 měsíce v předadopční péči. Nevyžaduje se ve chvíli, kdy žadatel o dítě pečoval jinou výše zmíněnou formou. Časové období ale zůstává.

„Je-li dítě v ústavu, ať již na základě soudního rozhodnutí nebo jen z vůle rodičů, může o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů rozhodnout pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí. Rodiče dítěte v tomto případě nejsou účastníky řízení, pokud by nebyli účastníky řízení o osvojení“ (Bubleová, 2011, str. 34, oranžová).

2.3.3.3 Mezinárodní osvojení

Řídí se Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Byla zpracována a schválena na konferenci mezinárodního práva soukromého v Haagu 29. 5. 1993. V České republice platí od 1. 6. 2000. Úmluva přesně stanovuje postupy, pravidla a povinnosti, kterými se musí instituce řídit, pokud zprostředkovávají mezinárodní adopci.

Naprosto vylučuje zisk z adopce.

V naší zemi je odpovědnou institucí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. V každé signatářské zemi je pouze jeden orgán, který zodpovídá za proces spojený s adopcí z ciziny i do ciziny.

2.4 Odbor sociální prevence – kurátoři

Sociální prevence se zaměřuje na klienty, kteří vyžadují ucelenou dlouhodobou pomoc nejčastěji formou poradenství. Tu zajišťuje většinou kurátor (viz níže). Součástí práce je referovat o stavu dítěte orgánům, které o toto požádají.

Rodiče se mohou obrátit na místní pracovníky, jestliže nezvládají výchovné problémy dítěte. Pracovník pak sleduje celou situaci a dohlíží, aby nedošlo k porušení práv dítěte doma, ve školním zařízení atd.

U náhradní rodinné péče vydává písemný souhlas s umožněním umístění dítěte k rodičům na omezený čas.

Kurátor má v České republice v sociální sféře své místo dlouhodobě. Díky současné společnosti a životnímu stylu a standardu se význam kurátora zvyšuje a s tím i požadavky na samotné pracovníky. Zvláštností je, že se kurátor neorientuje pouze na práci kurátora, ale musí komunikovat a spolupracovat v rámci celého systému sociálních služeb jak na lokální úrovni, tak někdy i na úrovni krajské. „Spolupracuje se zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, s Vězeňskou službou České republiky, Probační a mediační službou České republiky, správními úřady a zemními samosprávnými celky“ (Ostravská univerzita v Ostravě 2010, str. 9). Dále je v úzkém styku s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, soudy, úřady práce, NNO (nestatní neziskové organizace), obecními úřady, obyvateli, Policií ČR atd. Když se podíváme na celé spektrum, všimneme si, že se jedná o každou složku, která zastupuje nedílnou součást občanova života.

Oddělení, na kterém je kurátor zaměstnán, nemusí být stejné – podle potřeb jednotlivých úřadů může být jeden kurátor pro více oddělení nebo má každé oddělení svého. Dobré je vědět, že oddělení se jmenují většinou jinak, protože neexistuje žádná právní úprava, která by názvy sjednocovala.

Klienty si vyhledávají sami – depistáž. Samozřejmě se klienti ke kurátorům dostávají i přes jiné různé organizace, které jim chtějí pomoci. Celou spolupráci ve většině případů řídí klient, jenž určí počátek, průběh i možný konec.

„Kurátor využívá především metody terénní sociální práce, odborného poradenství, krizové intervence, případové práce, rozhovoru, socioterapie apod.“ (Ostravská univerzita

v Ostravě, 2010, str. 7). Aby nedocházelo k poklesu úrovně poskytovaných služeb, drží nad kurátory dohled metodici sociální prevence.

Důležité je si na úvod říci, že kurátorství se dělí na sociální a pro děti a mládež. Každé ze dvou skupin se budeme následně věnovat.

2.4.1 Sociální kurátor

Abychom mohli mluvit o náplni práce sociálního kurátora, musíme si uvědomit, že je vydefinována právními předpisy.

- „zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o sociálních službách);
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o životním a existenčním minimu);
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pomoci v hmotné nouzi)“(Ostravská univerzita v Ostravě 2010, str. 7-8).

Zákony jsou rozšířeny o vyhlášky, metodické pokyny a doporučení vydaná Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Cílovými skupinami jsou osoby, které byly propuštěny z vazby či výkonu trestu a sociální kurátor jim pomáhá se opět zařadit do společnosti. Osoby závislé či chorobně závislé jsou informovány, že mohou využít služeb sociálního kurátora a jsou přímo odkázány na konkrétní osobu. Jedinci, kteří byli umístěni do školského zařízení pro ústavní či ochrannou výchovu nebo dosáhli plnoletosti a již se jim nedostává pěstounské péče, mají stejná práva jako minulé skupiny. Stejně tak jsou na tom občané bez přístřeší, nebo když je někdo ohrožuje trestnou činností.

V §92 zákona o sociálních službách je definována pracovní náplň sociálního kurátora. Pokud pracuje na obecním úřadě s rozšířenou pravomocí, koordinuje sociální služby v dané lokalitě, dává odborné poradenství osobám, které mohou být vyloučeny ze společnosti z různých důvodů. Odborné poradenství je nabízeno občanům v různých sférách tak, aby pokrylo veškeré potřeby (manželské, občanské, rodinné atd.).

V případě, že dostane sociální kurátor oznámení ze zdravotnického zařízení a nelze osobě umístěné poskytnout sociální služby, je zařízení o tomto faktu okamžitě informováno.

Už dříve v této kapitole byla nastíněna možnost kumulace více činností sociálního kurátora. Toto může nastat na menším úřadě, kde není tolikero práce nebo kurátor nemá

k řešení mnoho případů, pak má na starost i jiné funkce. Z tohoto úhlu pohledu se jeví kumulace jako pozitivní, protože sociální kurátor má přehled o dění v regionu.

Nežádoucí se stává ve chvíli, kdy sociální kurátor má na sebe převedeno mnoho agendy, kterou ale nestíhá. Viníkem může být nedostatek zaměstnanců nebo peněz apod.

Koordinační činnost vyplývá z náplně práce v momentě, kdy se kurátor zapojuje do regionálního plánování. Může tak činit jako člen komisí nebo pracovních skupin, které se zabývají rozvojem a sociální kurátor má tak možnost zajistit potřebné sociální služby.

2.4.1.1 Sociální dávky

Sociální kurátoři jsou v současnosti rozpolcení na dvě skupiny, jež zastávají jiné názory, co se vyplácení týče.

Jedna skupina tvrdí, že mají mít právo zúčastnit se celého procesu – rozhodování i vyplácení dávek danému jedinci v nouzi. Druhé skupině naopak postačuje pravomoc doporučení výplaty dávky a nemá potřebu sama je vyplácet.

2.4.1.2 Kompetence sociálního kurátora – přímá práce s klientem

Vyhledává občany, kteří jsou potenciálními klienty, v jejich prostředí, na základě informací z jiných agentur, při návštěvě ve věznici, na základě hlášky od stávajícího klienta či jiné osoby. Jakmile sociální kurátor osobu najde, poskytne jí informace o možnostech – kam se obrátit či zavolat, kam dojít a koho vyhledat. Zároveň mu sdělí i protistranu práv, čili povinnosti, když využije nabídky.

Sociální intervence se dotýká občanů, kteří se nachází v závažné životní situaci, jež je krátkodobá. Z jiného úhlu pohledu se jedná o ochranu společnosti před šířením a výskytem negativních jevů. Sociální kurátor zajišťuje jednu ze tří činností: prevence, okamžitá pomoc, pomoc se začleněním do společnosti.

Základními druhy podle (Ostravská univerzita v Ostravě 2010, str. 15) jsou:

- „základní sociální poradenství
- terénní sociální práce
- socioterapie
- krizová pomoc
- zabezpečení podmínek přežití“

Nyní si jednotlivé body více rozepíšeme a podíváme se na parametry, které má kurátor naplňovat. Nejprve se zaměříme na základní sociální poradenství. To je poskytováno osobám v těžké situaci a cílem je nalézt řešení pomocí informací od sociálního kurátora, který klientovi vysvětlí možné scénáře řešení, pomůže klientovi vybrat správnou organizaci, jež se zabývá danou problematikou a odkáže ho na ni. Klient je poučen o svých právech a povinnostech. Sociální kurátor se tím chrání proti případným stížnostem na svoji osobu. Posledním bodem, kterým se sociální kurátor zabývá, jsou členové rodiny. V nejednom případě jsou důležitým faktorem přispívajícím velkým dílem k vyřešení kritické situace.

V rámci odborného sociálního poradenství (§4 vyhlášky č. 505/2006) se klientovi dostává kontaktu na společenské prostředí. Pod tímto si představme následnou péči, kdy se klient opět vrací do společnosti. Je to podpůrný prostředek, aby se nevrátil do předešlé životní situace. Ve chvílích, kdy si klient není jistý, co a jak má dělat, může se obrátit na tyto skupiny, které mu pomůžou i s vyřizováním dokladů atd. Spadá sem sociálně terapeutická činnost, která zajišťuje a obnovuje klientovi sociální vazby na okolí, které se buď zpretrhaly, nebo se nevytvořily. Klient si v rámci terapie zlepšuje schopnosti a dovednosti a procvičuje si sociální kompetence.

Sociální kurátor doprovází klienta, případně za něj jedná se zaměstnanci jiných jednotlivých úřadů v síti sociálních služeb. Může hovořit i se zaměstnavatelem a dohodnout klientovi podmínky, za kterých může zůstat nebo nastoupit do nového zaměstnání.

Citlivé údaje o klientovi se k sociálnímu kurátorovi donesou na tzv. hláškách, které zajišťují komunikaci mezi sociálním kurátorem a vězeňskou službou.

Sociální kurátor má právo přiznat nebo doporučit vyplacení hmotné nouze a zároveň má povinnost vést seznam osob, kterým byla nebo bude dávka vyplacena. Toto se řídí zákonem č. 111/2006 Sb.

O spolupráci s dalšími institucemi se již píše v úvodu 4. kapitoly, kde je vyjmenován i seznam organizací. Vše je přizpůsobeno potřebám klienta a lokální situaci.

Sociální kurátor nemá v popisu práce pouze aktivní práci s klientem a terén. Jeho nedílnou součástí je administrativa, která je velmi rozsáhlá a detailní. Veškerá spolupráce klienta a sociálního kurátora se eviduje ve spisu a každý dokument je označen a založen. Co je obsahem spisu (spisové desky, spisová košilka, spisové listy, evidence spisových dokladů) a jakou formu má, se domluví sociální kurátor s metodikem prevence. Celá složka spadá pod zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. V přírůstkové evidenci se vedou noví klienti daného roku a základní informace o nich. Velké plus přírůstkové evidence je

v jednoduchosti a orientaci v ní. Klienti, kteří „přepadnou“ z minulého roku do nového, musí být zaevidováni znovu.

V momentě, kdy se klient přestěhuje a změní adresu trvalého bydliště, přeposílá se i jeho složka.

Nedílnou součástí práce sociálního kurátora je vedení statistik pro Ministerstvo práce a sociálních věcí na speciálním formuláři.

2.4.1.3 Kompetence sociálního kurátora – koordinační činnost

Pod koordinační činností si nepředstavujeme nic jiného než plánování sociálních služeb pro danou lokalitu či region a v některých případech i kraj. Sociální kurátor podněcuje k jednání o sociálních službách a hájí zájmy klientů současných i potenciálních. Snaží se, aby do územního plánu byly zahrnuty požadavky na zlepšení stávající situace sociálních služeb, a navrhuje možná řešení.

V rámci této činnosti vede aktuální adresář poskytovatelů sociálních služeb. Usiluje o to, aby občané věděli o organizacích, které jim jsou nápomocny a jsou prověřeny.

2.4.2 Kurátor pro děti a mládež

Kurátor pro děti a mládež se liší jen minimálně od sociálního kurátora. Odlišnost je především v klientech a metodách (měl by znát současné trendy, aby byl schopný navázat s dítětem vztah a postupně ho prohlubovat), které kurátor při práci používá. Řídí se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Kurátor navazuje kontakt s dítětem. Dalšími osobami, které nemohou být vynechány, jsou rodiče nebo osoby, kterým bylo dítě svěřeno (dále jen „rodiče“), a nejbližší okolí. V pravidelném kontaktu je ale s dítětem a rodiči.

2.4.2.1 Náplň práce kurátora dětí a mládeže

Vzhledem k faktu, že má kurátor pro děti a mládež jiné cílové klienty, musí se zákonitě lišit i náplň práce a spolu s ní i používané metody. Nyní se podíváme na nejčastější z nich. Samozřejmě, že v mnoha případech je postup a metoda stejná jako u sociálního kurátora, tím se ale nebudeme zabývat.

- Mezi nejčastější patří sociální šetření v rodině a terénní aktivita. K sociálnímu šetření může dojít na základě vlastní terénní práce nebo na podnět okolí, širší

rodiny, kamarádů dítěte. Nezřídka to bývá podnět ze školy od učitelů, výchovných poradců, záleží na hierarchii, atd. Prací kurátora je všítat si chování, jednání a změn v osobnosti dítěte ve vztahu ke svému okolí. Sledování jsou i rodiče, aby se zjistila příčina. Návštěva musí být ohlášena dopředu, kurátor rodičům oznámí i možné okruhy otázek a cíle šetření. Během návštěvy kurátor sleduje všechny aspekty bytí dítěte a vlivy na jeho osobu. Kurátorovy otázky se směřují k tématům:

- sociální situace rodičů
- zájmů dítěte
- přístupu okolí (Minolová 2007, str. 14)

Každá návštěva je podrobně zaznamenána do spisu dítěte. Taktéž si kurátor poznamenává další postup.

- Kurátor hájí zájmy klienta před úřady a při různých jednáních s institucemi. Soud má možnost určit, že se kurátor stane klientovi kolizním opatrovníkem ve chvíli, kdy dochází ke střetu zájmů dítěte a rodičů nebo by se mohlo stát cokoli s majetkem dítěte atd. Kolizní opatrovník zkoumá životní situaci, jestliže rodič zažádá o svěřeni dítěte do péče poté, co mu bylo ze závažných důvodů odejmuto. Zdá-li se kurátorovi, že rodinná situace dítěte je velmi špatná a ovlivňuje jeho fyzický, mravní, emoční apod. vývoj, podá na soud „návrh na nařízení výchovného opatření nad výchovou dítěte“ (Minolová 2007, str. 19). Každé tři měsíce kurátor navštěvuje podle §29 zákona SPO dítě v ústavní péči.
- Další náplní práce je řešení záškoláctví a s tím spojených jevů (špatná parta, kouření, drogy, alkohol, prostituce atd.). V takových případech kontaktuje rodiče a hledá příčiny. Informuje je o možných následcích a vývoji situace, jestliže se nebude řešit.
- Jednou z nejdůležitějších funkcí, které kurátor má, jsou preventivní a vzdělávací programy. Úzce spolupracuje se školami a pořádá různé semináře, přednášky atd. Vysvětluje dětem, co je ve světě čeká a co se může stát, když se dají na špatnou cestu. Upozorňuje je, že „bonzáctví“ není špatné a můžou tím až zachránit život.
- V regionu neexistují pouze státní zařízení pro děti, ale existují zde i organizace v soukromém sektoru. Kurátor pro děti a mládež je sleduje a kontroluje jejich

aktivity i zaměstnance či spolupracovníky tak, aby nedocházelo k nekalostem na dětech.

- Se svými klienty pracuje individuálně, nezáleží, jestli dítě nebo mladiství přijde samo nebo v doprovodu. Náplní těchto setkání jsou výchovné rozhovory. Spolupráce bývá zpravidla dlouhodobá. Cílem kurátorova snažení je znovuoobnovení nebo navázání vztahů s okolím, vést klienty k odpovědnosti atd. Jak Minolová (2007) uvádí, kurátor postupuje následovně:
 - může, ale i nemusí dát návrh na vyšetření dítěte psychologem
 - navázání kontaktu s dítětem a rodiči
 - zjištění hlavních příčin
 - objevit, co dítě potřebuje
 - navést dítě k řešení problému
 - definovat postup ke zdárnému konci (str. 22)
- Velmi intenzivní metoda pro práci s rodinou je Video trénink interakcí. V rodině se natáčí běžné životní situace a ty se rozebírají a hledá se možné řešení, jak jinak se zachovat v dané situaci. Protože se jedná o intenzivní metodu, je krátkodobá.
- Kurátor pro děti a mládež má na starosti i krizové služby, což znamená, že je připraven zasáhnout 24 hodin denně. Z tohoto důvodu se ve službě kurátoři střídají.

2.5 Oddělení sociální péče a pomoci

Zabezpečuje péči a pomoc všem občanům ve své lokalitě ve všech směrech (poradenství, sociální terapie). Pracovníci zajišťují linky tísňového volání. Pomáhají klientům s umístěním do různých typů azylových domů. Spoluobčanům, kteří si podají žádost, zaopatřuje pomoc v hmotné nouzi, kterou vede v příslušné evidenci.

Spolupracuje s organizacemi zaměřujícími se na sociální služby. Zajišťuje všeobecné povědomí o sociálních službách, které jsou nabízeny ve spádové oblasti daného úřadu. Nemusí se jednat pouze o státní organizace. Patří mezi ně nestátní či neziskové instituce, u všech pak jedná za klienta či s klientem v jeho prospěch.

Obstarává služby pro osoby se sníženou soběstačností či těm, kterým skončila hospitalizace.

Při setkáních s klienty se hledá příčina nastalé nežádoucí situace a způsoby, jak ji vyřešit. Pracovníci sociální pomoci mají na starost opatrovnictví osob, které mají omezenou právní způsobilost nebo zcela odebranou. Vyřizují dokumentaci a komunikaci se soudem při žádosti o omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům. Určí příjemce důchodových dávek takovéto osoby.

Mezi specializované sociální služby patří například opětovné zařazení nepřizpůsobivých spoluobčanů (jednotlivců či skupin) nebo propuštěných z vězení apod. Vzhledem k množství menšin, které se vyskytují na našem území, snaží se je uvést v povědomí občanů a pomoci jim začlenit se, aniž by byla způsobena újma na zdraví anebo na majetku na jakékoli straně.

V případech, kdy občan dostane udělen alternativní trest, mají pracovníci tuto osobu ve své evidenci a dohlíží na ni. Spolupracuje s Policií ČR v případech domácího násilí a obětem může pomoci s ubytováním a dalšími potřebami.

Vydávají parkovací průkazy pro zdravotně postižené, kterým je schválena žádost.

Ve své pravomoci mají stravování pro seniory a pořádání kulturních akcí se společenským vyžitím. V mnoha případech se to týká seniorů, či setkání seniorů s mladšími generacemi.

Jestliže chce občan získat byt s pečovatelskou službou, podá žádost na toto oddělení.

Pracovníci sociální péče jsou zaměřeni i na zajištění zázemí, tj. metodika práce a její konceptualizace. Pracují se samotným klientem (poradenství, šetření, depistáž), ale jsou ve styku i s organizacemi natolik, že koordinují sociální služby v daném regionu.

Pokud má klient obdržet dokument poštou a zásilka je označena modrým pruhem, evidenci a výdej obstarává toto oddělení.

3 Praktická část

3.1 Uvedení praktické části

V praktické části se zabýváme zjišťováním, kdo je cílovým klient OSVZ, k čemuž bylo využito dokumentů Oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) a mládeže a Oddělení sociální prevence (dále jen „OSP“) MČ Praha 11.

3.1.1 Cíl výzkumu

Zjištění odpovědi na výzkumnou otázku. Klienti budou studováni z několika hledisek, která nejlépe vystihnou požadavky této práce, tzn. popis několika aspektů klienta a jeho okolí, ve kterém se pohyboval či v současnosti žije. U původních rodičů sledujeme jejich věk, a zda byli zbaveni rodičovské odpovědnosti. U dětí zkoumáme vztah k rodičům, popřípadě pěstounům, sourozencům atd. Dalšími sférami, které jsou u každého klienta analyzovány, jsou ekonomická situace a zdravotní stav. Na konci každé kazuistiky je ve stručnosti shrnut životní příběh. Po přečtení nám vyplyne, kdo je cílový klient.

3.1.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

Klienti OSPODu (kazuistiky č. 1 – 6) a OSP (kazuistiky č. 7 – 12). Jedná se o děti ve věku od 3 do 17 let. Zkoumaný vzorek je rozdělen do dvou skupin podle příslušnosti k oddělení. Každá skupina obsahuje 6 vzorků. První skupinou jsou klienti OSPODu, děti v pěstounské péči. Druhou skupinou jsou klienti OSP, problémové děti s dohledem kurátorů pro děti a mládež.

3.1.3 Formulace výzkumných otázek

Tato práce hledá odpověď na otázku, kdo je klient výše zmíněných oddělení. Zaměřuje se na vztah klienta k jeho rodičům, vzdělání, ekonomické poměry a vývoj jeho situace od počátku do současnosti.

3.1.4 Metoda výzkumu

Zvolenou metodou je kvalitativní výzkum, který je těžko definovatelný. Podle Hendla, který uvádí několik různých pohledů, nelze bezpečně říci, co přesně je kvalitativní výzkum. Může to být cokoli, v čem není použito statistik, nebo výzkum založený na výzkumných otázkách, které se ale mohou během procesu měnit a přetvářet (2005, str. 49-50).

Vybranou metodou kvalitativního výzkumu je případová studie. Jde o detailní studium jednoho případu nebo více případů. Základním faktorem je, že výzkumník sbírá velké

množství dat zkoumaného vzorku, která směřují k detailnímu popisu. Vybrané případy jsou reprezentativním vzorkem dané situace u dané skupiny. Ve chvíli, kdy se podíváme na typy případové studie, můžeme určit, že v této práci byla použita osobní, tzn. podrobný výzkum určitého aspektu u osoby.

3.1.5 Způsob provedení výzkumu

Sběr informací probíhal formou analýzy spisů jednotlivých oddělení (OSPOD, OSP) na základě písemného souhlasu odpovědných vedoucích. Celkem bylo využito a zpracováno 12 spisových dokumentací. Výzkum probíhal v časovém úseku, od března do dubna roku 2014.

3.2 Kazuistika č. 1

<u>Osobní údaje o klientovi:</u>	dále vedena jako Patricie
Pohlaví:	ženské
Rok narození:	2008
Místo narození:	Praha
Důvod evidence:	umístění v dětském centru na základě předběžného opatření
Rok narození matky:	1977
Rodičovská odpovědnost:	zbavena
Rok narození otce:	1970
Rodičovská odpovědnost:	zbaven

Vztah rodičů k dítěti

Oba rodiče jsou z Vietnamu. Otec byl zbaven rodičovské odpovědnosti, u matky byla podána žádost o zbavení rodičovské zodpovědnosti začátkem roku 2014. Matce skončilo v srpnu 2013 povolení k pobytu, možnost dalšího prodloužení je v řízení. Patricie nemá ke svým rodičům žádný vztah. Matky se přímo bojí, protože její chování je problémové až agresivní. Například měla hysterický výstup na Vietnamském velvyslanectví, čehož byla svědkem Patricie, která tam byla s pěstounkou kvůli vyřízení cestovního pasu. Dalším incidentem bylo napadení sociální pracovnice dětského centra v době, kdy byla Patricie již svěřena do péče budoucí pěstounky.

Vzdělání klienta

Patricie chodila do mateřské školy v rámci dětského centra, nyní v péči pěstounky navštěvuje soukromou anglickou mateřskou školu. Je manuálně zručná, ráda maluje, vyrábí drobné předměty, které následně s potěšením věnuje. Je také hudebně a pohybově nadaná, ráda by se do budoucna naučila hrát na nějaký hudební nástroj. Naučila se u pěstounky dobře lyžovat, bruslit a navštěvuje kroužek plavání. Pěstounka plánuje Patricii zapsat na soukromou základní školu se zaměřením na angličtinu, aby se dále zdokonalovala v jazycích.

Ekonomické poměry

Patricie vyrůstá u pěstounky, jejíž finanční situace je velmi dobrá. Má vlastní byt a chatu. Otec dcery pěstounky je taktéž velmi dobře situován. Pobírá dávky pěstounské péče ve výši 4 650 Kč na úhradu potřeb a odměnu pěstouna ve výši 8 000 Kč.

Zdravotní stav

Patriciin zdravotní stav je velmi dobrý, absolvuje pravidelné lékařské prohlídky.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Od 19. 2. 2009 byla Patricie hospitalizovaná v dětském centru, kam byla umístěna na základě Předběžného opatření vystaveného Obvodním soudem pro Prahu 4. Po dobu pobytu jí navštěvovala matka, ale již od počátku se začala projevovat jako dost agresivní, nepřístupná k domluvě. Odmítala docházet do dětského centra s tlumočníkem a komunikace s ní byla prakticky vyloučena. Matka Patricii v péči téměř neměla, pokud ano, byly v její výchově shledány nedostatky. U obvodního soudu také probíhalo jednání o nařízení ústavní výchovy, k čemuž nedošlo. Matka si Patricii převzala do své péče. V lednu 2010 se matka znovu objevila v nemocnici poté, co byla napadena, i s dcerou, která byla také vyšetřena. 5. ledna 2010 byla opět umístěna do dětského centra prakticky do doby, než byla předána do péče budoucí pěstounky, tj. do 31. 8. 2012. Při převzetí byla Patricie nejistá, příliš nehovořila, znala pouze několik českých výrazů, ale po přijetí do rodiny došlo k velkému vývojovému posunu, kde byla ve společnosti starší dcery pěstounky a rozvinula se u ní výrazně řeč. V současné době je komunikace úplně bez problému a v rodinném prostředí je stabilizovaná. Patricie pěstounku oslovuje „mami“.

3.3 Kazuistika č. 2

Osobní údaje o klientovi: dále vedena jako Monika

Pohlaví: ženské

Rok narození: 2004

Důvod evidence: drogová závislost matky

Rok narození matky: 1983

Rodičovská odpovědnost: trvá

Rok narození otce: 1969

Rodičovská odpovědnost: trvá

Vztah rodičů k dítěti

Monika je od narození v péči svých prarodičů ze strany matky. Babičku považuje za svou matku a také jí tak oslovuje. Matku oslovuje jménem. Otce nikdy nepoznala. Vztahy v rodině jsou optimální. Rodina si vzájemně vypomáhá. Babička má 5 dospělých dětí, kteří do rodiny také dochází a zajímají se o Moniku.

Vzdělání klienta

Monika navštěvovala od 3 let mateřskou školu. Od 6 let začala navštěvovat běžnou základní školu, ale v pololetí 1. třídy přešla na základní školu pro žáky s poruchami učení a chování. Důvodem přestupu byla šikana ze strany spolužáků. Ve škole prospívá velmi dobře, zatím měla vždy vyznamenání. Dostala též pochvalu za reprezentaci školy. Monice dělala problém angličtina a tak se prarodiče rozhodli pro doučování, které jí velmi prospívá. Do školy chodí velmi ráda, ale občas si stěžuje na chování spolužáků. V poslední době byla opakovaně napadena spolužáky, jeden po ní hodil nůžky a způsobil jí tržnou ránu v oblasti spánku. Z tohoto důvodu podala babička na školu stížnost. Monika ráda tancuje a chodí na kroužek keramiky.

Ekonomické poměry

Monika s prarodiči žije v obecním bytě o velikosti 3+kk. Obývá pokoj se svým strýcem. V obývacím pokoji má vlastní stůl. Oba prarodiče jsou v důchodu.

Dědeček si v létě přivydělává jako zedník na stavbách, aby měla rodina nějakou finanční rezervu, dále pobírá starobní důchod ve výši 11 000 Kč. Babička pobírá invalidní důchod ve výši 6 000 Kč. Na Moniku pobírá rodina příspěvek na úhradu potřeb ve výši 5 000 Kč a odměnu pěstouna ve výši 5 000 Kč. Strýc je invalidní, výše důchodu činí 8 500 Kč, dále pobírá příspěvek na péči 800 Kč. Finanční situace v rodině je uspokojivá.

Rodina vlastní chatu, kam jezdí starším osobním vozem.

Zdravotní stav

Monika se narodila drogově závislé matce. Matka měla hepatitidu typu C, takže byla v útlém dětství preventivně sledovaná. Následně se u ní projevil psychické potíže jako strach, úzkost, neklid, na základě čehož se dostala do péče psychiatrického oddělení, kde je v péči dosud. Užívá léky na zklidnění. Dále byla v péči očního oddělení, v současné době už brýle užívá jen na čtení nebo na sledování televize. Má vadný chrup, v budoucnosti bude nutné pořídit rovnátka.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Monika je od narození v péči prarodičů ze strany matky. Babičku považuje za svoji matku, také jí tak oslovuje. Matce říká jménem. Citovou jistotu pro ni představuje výchovné prostředí u babičky, které je podnětné. Monika je v rodině prarodičů šťastná. Má velmi blízký vztah ke strýci, který s nimi sdílí domácnost. Ten je plně invalidní a jeho stav se postupně zhoršuje. Monika mu v rámci svých možností pomáhá, chodí spolu na procházky a na nákupy. Dříve, když mu to ještě jeho zdravotní stav dovozoval, vodil Moniku do školy. Vztah k matce se navozuje až v posledních letech, kdy matka začala o Moniku jevit zájem a babička nabyla dojmu, že dcera již není závislá na drogách. Matka nyní žije s přítelem, který podniká v oblasti dopravy, sama se uchází o zaměstnání. V době, kdy je Monika na návštěvě u matky, spolu chodí plavat, na výlety, do ZOO atd.

3.4 Kazuistika č. 3

<u>Osobní údaje o klientovi:</u>	dále vedena jako Eva
Pohlaví:	ženské
Rok narození:	1998
Důvod evidence:	svěření do pěstounské péče
Rok narození matky:	1957
Rodičovská odpovědnost:	trvá
Rok narození otce:	1947
Rodičovská odpovědnost:	trvá

Vztah rodičů k dítěti

Otec je recidivista, matka je alkoholička. Styk s matkou probíhá jednou měsíčně po dobu 2-3 hodin procházkou po ulici. Eva tyto návštěvy vnímá jako povinnost, i při těchto návštěvách bývá matka podnapilá. Matka žije na ubytovně. O otci žádné informace nejsou.

Vzdělání klienta

Eva dochází do základní školy. První psychologické výsledky svědčily pro základní školu praktickou, ale nakonec bez problému zvládá výuku běžné školy. V 1. pololetí 9. třídy měla na vysvědčení 4 trojky. Nová pěstounka jí zajistila doučování, které probíhá 3x v týdnu. Eva je od září roku 2014 přijata na Střední umělecko-průmyslovou školu, obor tvorba hraček, což bylo jejím velkým přáním. V létě 2013 byla na srubovém táboře, kde se jí velice líbilo a kam by ráda jela i v letošním roce.

Ekonomické poměry

Eva bydlí s pěstounkou v jejím družstevním bytě o velikosti 3+1. Byt je vkusně zařízen. Eva má samostatný pokoj.

Pěstounka pracovala jako učitelka na uměleckém gymnáziu, nyní je bez práce. Jejich měsíční příjmy nyní činní 6 500 Kč, příspěvek na úhradu potřeb a 8 000 Kč - odměna

pěstouna. Dále mají k dispozici úspory pěstounky a peníze z prodeje bytu po matce pěstounky.

Zdravotní stav

Eva má zdravotní problémy s dásněmi, má větší předkus a proto musí nosit rovnátka. Také nosí brýle.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Eva byla v roce 2008 z rozhodnutí úřadů umístěna v FOD Klokánek, z důvodu nevyhovujících bytových poměrů, dluhů na nájmu, minimálních příjmů a zanedbávání péče. Došlo i k opuštění a ponechání bez pomoci. Protože rodiče nejevili žádný zájem, byla zvažována pěstounská péče. Po vyhledání vhodné rodiny byla Eva svěřena do pěstounské péče paní Kristýny. V této péči byla jeden a půl roku a pro výchovnou zanedbanost a nezvládnutí péče o nezletilou požádala pěstounka o zrušení pěstounské péče. Eva se znovu ocitla v FOD Klokánek a hledala se jí nová rodina. V Klokánku byla spokojená, našla si kamarády a matka jí občas navštívila. V roce 2010 byla Eva svěřena do pěstounské péče paní Libuše, narozené roku 1952, akademické malířky. V její péči učinila Eva velký vývojový pokrok. S pěstounkou má velmi dobrý vztah založený na důvěře. Pěstounka má Evu velmi ráda a dává jí to najevo, stejně tak Eva. Styk s matkou probíhá jednou měsíčně na dobu 2–3 hodin procházkou po ulici.

3.5 Kazuistika č. 4

<u>Osobní údaje o klientovi:</u>	dále veden jako Ondřej
Pohlaví:	mužské
Rok narození:	1998
Důvod evidence:	umístění do pěstounské péče z důvodu drogové závislosti matky
Rok narození matky:	1976
Rodičovská odpovědnost:	trvá
Rok narození otce:	1959
Rodičovská odpovědnost:	trvá

Vztah rodičů k dítěti

Ondřej byl do 3 let v péči matky, později byl svěřen do výchovy babičky, protože matka byla závislá na drogách a rodinu opustila. Žije se sestrou Lucií, narozenou 1994, se kterou má blízký vztah a ta se mu vždy jako starší sestra věnovala. Do rodiny dochází i strýc, bratr matky. Otec se na výchově nikdy nepodílel, s matkou žil pouze krátkou dobu. Ještě před narozením Ondřeje se rozešli. Ondřej byl vždy hodný, klidný, poslušný, důvěřivý. V rodině je spokojený.

Vzdělání klienta

Od 3 let navštěvoval mateřskou školu. V 6 letech nastoupil do základní školy, po 3. třídě přestoupil na jinou základní školu. Do 4. třídy byl prospěch slušný, maximálně trojky. Po změně školy došlo k výraznému zhoršení prospěchu, 5. třídu musel opakovat. Od 6. třídy se začaly objevovat i neomluvené absence. Nejprve v menším rozsahu, později i výrazněji. Z tohoto důvodu byla ve škole svolána výchovná komise za přítomnosti babičky. Byla jí zdůrazněna nutnost včasného omlouvání absence. Babička omlouvala Ondřejovu absenci nemocí, lékaře ale vždy vyhledali pozdě, čímž docházelo k neomluveným hodinám. Nyní je žákem 7. třídy. V 1. pololetí nebyl klasifikovaný z několika předmětů, k čemuž došlo kvůli vysoké absenci. Na konci roku neprospěl z několika předmětů, proto musí 7. ročník opakovat. V mezidobí proběhlo jednání přestupkové komise odboru školství a kultury, kde bylo babičce uděleno napomenutí a pokuta 2 000 Kč. Na doporučení oddělení sociálně právní

ochrany dětí, aby rodina Ondřejovi našla doučování, avšak nikdo z rodiny nereagoval. Ondřej je, dle slov třídní učitelky, bezproblémový, chování má slušné, s dětmi vychází. Po určitou dobu byl i vedoucí třídy a spolužáci jej respektovali, což se kvůli jeho časté absenci změnilo. Škola měla snahu nechat Ondřeje dostudovat, aby mu tím zlepšila šanci k přijetí na učitelský obor, bohužel z jeho strany nebyl vidět dostatečný zájem. Matka se začala o synovu situaci zajímat ve chvíli, kdy již bylo pozdě na změnu.

Ekonomické poměry

Rodina měnila často bydliště. Původně bydleli na Praze 9, kde měli rozměrově velký byt, který převzal původní majitel a nabídl jim náhradní bydlení na Praze 4 v bytě 1+1. Zde žila rodina asi 4 roky, ale měla problémy s placením nájemného a pro dluhy na nájmu byli nakonec vystěhováni. Po přechodnou dobu žila babička s dětmi v azylovém domě a později jí byl ze sociálních důvodů přidělen byt na Praze 4. Jedná se o byt 1+1, který je velmi skromně zařízený. Menší ložnice je přeplněna, jsou zde 4 lůžka a skříň. V obývacím pokoji je gauč, skříň, televize, stůl a 3 židle. U tohoto stolu si musí Ondřej vypracovávat úkoly. Později se do bydliště nastěhovala i matka, která v současnosti drogy neužívá a začala se více podílet na výchově dětí. Babička i matka jsou v evidenci úřadu práce. Po dobu 6 měsíců obě vykonávají úklidové práce na dohodu o provedení práce, za kterou pobírají každá cca 2 100 Kč. Babičce jsou vypláceny dávky státní sociální podpory ve výši cca 23 000 Kč. Zletilá sestra Lucie pracuje jako prodavačka. Rodina hradí nájemné ve výši 8 000 Kč, k tomu náklady na plyn a elektřinu činí 1 000 Kč. Vzhledem k dluhům na nájemném z předchozího bytu, které jsou vysoké, 100 000 Kč, platí rodina navíc cca 2 000 Kč měsíčně. V průběhu doby bylo zjištěno, že babička i matka mají vysoké dluhy, které dosahují celkové výše 400 000 Kč. Rodinu často navštěvují exekutoři a stává se, že se jim strhává dlužná částka i z dávek. Babička žádala o starobní důchod, který jí nebyl přiznán, protože nemá odpracovaný potřebný počet let.

Zdravotní stav

Ondřej prodělal zlomeninu bérce pravé nohy a po úrazu má údajně střípky skla ve šlachách, což je dle jeho slov neoperovatelné.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Ondřej byl svěřen do pěstounské péče babičky, z důvodu drogové závislosti matky. Zpočátku pěstounská péče plnila svojí funkci, Ondřej v rodině prospíval. V posledních letech došlo k výraznému zhoršení jeho prospěchu, což vedlo k opakování ročníku. V současné době je k obvodnímu soudu podán návrh na zrušení pěstounské péče a návrh na svěřeni nezletilého do výchovy matky.

3.6 Kazuistika č. 5

Osobní údaje o klientovi: dále uváděn jako David

Pohlaví: mužské

Rok narození: 1997

Důvod evidence: šetření v rodině babičky ze strany matky v souvislosti se změnou výchovy, svěřením do pěstounské péče

Rok narození matky: 1974

Rodičovská odpovědnost: trvá

Rok narození otce: 1958

Rodičovská odpovědnost: zbaven

Vztah rodičů k dítěti

David má s matkou velmi dobrý vztah a je rád, když přijede na návštěvu. S otcem žádný kontakt nemá.

Vzdělání klienta

Do 6 let střídal rodinné zázemí, pobýval střídavě u matky, tety, která žila se svým druhem, a u sousedky. Od roku 2013 je v pěstounské péči babičky. Do 6 let navštěvoval mateřskou školu spolu se svojí sestřenicí Danielou. David měl odklad školní docházky na doporučení pedagogicko-psychologické rady. Od 1. třídy navštěvoval základní školu mimo Prahu. Od 1. 9. 2010 navštěvuje základní školu na Praze 4. Učí se průměrně. Spolupráce babičky se školou je bezproblémová. V třídním kolektivu je David oblíbený, vztah s vyučujícími je také bezproblémový. Respektuje autoritu vyučujících. Reprezentuje školu na sportovních akcích.

Ekonomické poměry

Rodina obývá družstevní byt 3+1, kde David sdílí pokoj se svým strýcem Lukášem, který má vybavený vším potřebným dle svých zájmů. Dále zde bydlí nezletilá Daniela, narozena 1999, jeho sestřenice, se kterou chodí do stejné třídy. Vzájemně se připravují

na vyučování. Mají k sobě téměř sourozenecký vztah, vyrůstají spolu od útlého dětství. Náklady na byt činí 14 000 Kč měsíčně, v důsledku splátky za privatizaci bytu. Na této částce se finančně podílí i strýc Lukáš.

Babička je ve starobním důchodu, její důchod činí cca 11 500 Kč měsíčně. Dále pracuje ve FOD Klokánek jako hospodářka s příjmem 13 000 Kč a ještě uklízí v domě, kde bydlí, za 3 200 Kč. Dědeček je také ve starobním důchodu, jeho důchod činí cca 13 300 Kč. Dále pracuje jako řidič a údržbář ve FOD Klokánek za cca 6 000 Kč měsíčně. Strýc nezletilých, Lukáš, narozen 1987, který pracuje jako řidič ve FOD Klokánek má příjem cca 12 000 Kč. Dalším příjmem rodiny jsou dávky pěstounské péče na Davida ve výši cca 11 000 Kč.

Zdravotní stav

David je plně zdrav.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

David byl od 2 let vychováván svou tetou, sestrou matky, protože matka se dlouhodobě zdržovala mimo území ČR. Teta se o Davida starala nedostatečně, výchovu přenechala svému druhovi, dlouhodobě žila na ubytovně. Pro špatnou péči byl David předběžným opatřením obvodního soudu v roce 2009 svěřen do péče sousedky. U této paní žil pouze rok, protože se o syna začala více zajímat matka a výchovu u této paní narušovala. David byl znovu svěřen do péče tety, protože matka byla odsouzena za trestný čin ohrožování mravní výchovy dítěte. Nakonec David skončil v pěstounské péči babičky.

David je plně soběstačný ve všech směrech. Je schopen si sám udržovat pořádek ve svém pokoji. Již přijímá některé povinnosti svých prarodičů. Je pracovitý a rád se stará o menší děti.

Rodinné prostředí u prarodičů je podnětné. David se u nich výrazně zlepšil jak v prospěchu, tak i v jeho nemocnosti. Již nemá neomluvené hodiny. U prarodičů má dobré zázemí pro rozvoj osobnosti. Řádně se připravuje do školy, kde prospívá průměrně. Žádné problémy ve škole nemá. Spolupráce s rodinou je výborná. David se může plně věnovat svým zájmům, v kterých je prarodiči podporován. Hraje závodně fotbal, s čímž jsou spojené tréninky a víkendové zápasy. Také reprezentuje školu ve florbalu. Prarodiče jsou angažováni

ve FOD Klokánek, kde mají i pracovní poměr. David se zapojil s prarodiči do pomoci opuštěným dětem. Mezi jiné pomáhá na zahradě při sekání trávy.

David je v rodinném prostředí prarodičů spokojený. Vyrůstá zde se svojí sestřenicí Danielou, s kterou má úzký citový vztah. Také velmi dobře vychází se strýcem Lukášem, který je pro něj vzorem, stejně tak jako jeho prarodiče, kteří i v důchodovém věku pracují. Mají zájem zajistit se na stáří a z tohoto důvodu privatizují svůj současný byt. David má k prarodičům velmi úzký citový vztah, je u nich velmi spokojený. V dědovi má oporu ve svých zájmech a potřebách. Často s ním diskutuje a žádá od něj jeho názory, kterými se pak řídí.

3.7 Kazuistika č. 6

Osobní údaje o klientovi: dále veden jako Dominik

Pohlaví: mužské

Rok narození: 1997

Důvod evidence: svěření do péče babičky

Rok narození matky: 1978

Rodičovská odpovědnost: zbavena

Rok narození otce: 1969

Rodičovská odpovědnost: zbaven

Vztah rodičů k dítěti

Se svými rodiči, ani svými dvěma polorodými sestrami Valerií, narozenou 2004, a Adélou, narozenou 2001, není v žádném kontaktu. Stýká se s tetou ze strany babičky, za kterou jezdí do zahraničí.

Vzdělání klienta

V době kdy byl Dominik v péči matky, docházel do základní školy mimo Prahu. Poté, co přešel do péče babičky, začal navštěvovat základní školu na Praze 4. V současné době navštěvuje Střední průmyslovou školu elektrotechnickou, specializace počítače. Učivo zatím zvládá bez větších problémů. Hlavním zájmem Dominika jsou počítače, tvoří programy a vytváří webové stránky. Pomáhá spolužákům a kamarádům s úpravou počítačů.

Ekonomické poměry

Rodina obývá byt 3+1 I. kategorie, který je v osobním vlastnictví prarodičů. Byt je zrekonstruován, vybaven moderním a účelným nábytkem. Dominik tu má svůj vlastní pokoj, na zdech má pověšené diplomy a poháry z fotbalu. Byt s rodinou dále obývá Dominikova prababička, která má vlastní pokoj.

Rodina vlastní chatu v blízkosti Prahy, kam jezdí na víkendy a tráví zde dovolené. Babička pracuje jako sanitářka v domově pro seniory, její měsíční příjem z této činnosti činí

kolem 12 000 Kč. Dále pobírá příspěvek na úhradu potřeb dítěte ve výši 6 500 Kč a odměnu pěstouna ve výši cca 8 000 Kč. Babička hradí Dominikovi životní pojištění a stavení spoření. Navíc mu zasílá na účet 1 000 Kč, ze kterých si Dominik hradí obědy. Ostatní peníze může využít pro svoji potřebu, je snaha, aby se naučil hospodařit s penězi.

Zdravotní stav

Dominikův zdravotní stav je dobrý. V minulosti prodělal zlomeninu ruky, kterou utrpěl při sportu.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Dominikův emoční vývoj byl zasažen nevyhovujícími rodinnými podmínkami. Babička se na jeho výchově podílela již v době, kdy byl ještě v péči matky. Pro ohrožení zdravého vývoje Dominika ze strany jeho matky byl rozsudkem obvodního soudu v roce 2007 svěřen do pěstounské péče babičky. Protože matka a otec zanedbávali svojí rodičovskou odpovědnost, byli jí rozsudkem obvodního soudu v roce 2008 zbaveni. Babička pak byla rozsudkem obvodního soudu v roce 2009 ustanovena Dominikovým poručníkem. Oba rodiče se o Dominika žádným způsobem nezajímají, jejich současný pobyt není znám.

Dominik je v rodině babičky spokojený, respektuje její výchovnou autoritu. Má pěkný vztah k oběma prarodičům, je slušný i k prababičce. Babička se v něm snaží vypěstovat zodpovědnost, posiluje jeho sebevědomí. Stačí mu domluva, v případě porušení povinností přistupuje babička k zákazu práce na počítači.

3.8 Kazuistika č. 7

Osobní údaje o klientovi: dále veden jako Tomáš

Pohlaví: mužské

Rok narození: 1998

Důvod evidence: stížnost základní školy na nevhodné chování vůči učitelům a spolužákům, neomluvenou absenci, zapomínání pomůcek a domácích úkolů.

Rok narození matky: 1975

Rodičovská odpovědnost: trvá

Rok narození otce: 1978

Rodičovská odpovědnost: trvá

Vztah rodičů k dítěti

Rodiče jsou rozvedeni, každý má nového partnera. Tomáš s nimi v současné době příliš dobře nevychází. Otec ho k sobě na propustky z diagnostického ústavu nechce z důvodu jeho útěků při předchozích propustkách. Tomáš přítele matky nemá rád, vítá ale finanční zajištění, které do rodiny přináší.

Vzdělání klienta

Tomáš ukončil 8. třídu, 9. rok školní docházky základní školy, v dětském domově. Od roku 2013 byl přeřazen do výchovného ústavu. Od září 2013 docházel do středního odborného učiliště. Mezi spolužáky byl neoblíben, vyvolával rvačky, byl vzdorovitý. K učitelům se chová nepřiměřeně, odmítá pracovat. V červnu 2013 byl vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně pro specifické poruchy učení, byla mu diagnostikována hyperaktivní porucha chování. Pracovat se mu při vyšetření nechtělo, ke konci ho téměř odmítl dokončit. Úroveň rozumového výkonu se pohybuje v pásmu lehkého mentálního postižení. Poměrně dobrý výkon podává v sociální integraci a prostorové orientaci. Má vyvinutý cit pro detaily. Bylo doporučeno uplatňovat ve výuce podpůrná opatření zohledňující pomalé pracovní tempo a kvalitu pozornosti.

Ekonomické poměry

Tomáš s matkou a jejím přítelem žije v pronajatém bytě 1+1, hrazený měsíčně částkou 12 000 Kč. Byt je zařízen skromně, nezbytným nábytkem, který je ale zašlý a opotřebovaný. Jeden pokoj obývá Tomášova matka se svým přítelem, v druhém je tzv. patro, které obývá Tomáš. Tomášova matka pracuje v supermarketu jako pokladní s měsíčním příjmem mezi 10 000 – 14 000 Kč. Finančně vypomáhá i přítel matky.

Zdravotní stav

Psychiatrické vyšetření vyloučilo psychiatrické onemocnění. Kouřit začal v 8 letech. Alkohol zkusil v 10 letech, marihuanu v 7 letech a od 9 let jí užívá pravidelně. Zkusil i pervitin. V poslední době je pozitivní na THC a MET. Opakované pobyty v střediscích výchovné péče, detox ve FTN, nyní je ve výchovném ústavu. Zvažuje se zařazení do terapeutické komunity. Nezletilý je často na útěku. Tomášova matka je po mrtvici, má částečně ochrnutou ruku a problémy s páteří.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Na oddělení sociální prevence byl Tomáš zaveden z důvodu stížností základní školy. Vedení školy si stěžovalo na jeho nevhodné chování k vyučujícím i spolužákům, neomluvené absence, zapomínání pomůcek a domácích úkolů. Protože se problémy stupňovaly, byl hospitalizován do PL Bohnice, zde mu byla diagnostikována hyperkinetická porucha chování. Vzhledem k dalším problémům, kdy se matce nepodařilo přimět Tomáše k pravidelné docházce do školy, účastnil se preventivně výchovného programu ve středisku výchovné péče. Bylo doporučeno pravidelné testování na přítomnost drog a pracovat s případným selháním. Byl indikován celodenní program ve středisku výchovné péče a zajištění prostředí s pevně stanoveným režimem, jasně danými pravidly a jejich důslednou kontrolou. Měl by zpřetrhat kontakty s partou, se kterou začal užívat marihuanu, alkohol a experimentovat s pervitinem. Pro přetrvávající problémy s drogami byl hospitalizován v dětském a dorosteneckém detoxikačním centru, kde mu nasadili medikaci. Aby se dosáhlo výsledku, měl by plně abstinovat a dodržovat režimová opatření v rámci rodiny. Situace se koncem roku 2011 vyhroutil, Tomáš byl nezvěstný, a proto byl oddělením sociální prevence vydán návrh na předběžné opatření. Po dvouměsíční diagnostice v dětském diagnostickém ústavu byl

předán do dětského domova. Na útěcích, které se opakují, bere drogy. V červenci 2013 byl přemístěn do výchovného ústavu.

3.9 Kazuistika č. 8

<u>Osobní údaje o klientovi:</u>	dále vedena jako Jaroslava
Pohlaví:	ženské
Rok narození:	1999
Důvod evidence:	stanovení dohledu nad výchovou
Rok narození matky:	1970
Rodičovská odpovědnost:	trvá
Rok narození otce:	1965
Rodičovská odpovědnost:	trvá

Vztah rodičů k dítěti

S rodiči a sourozenci má pevný vztah. Po rozvodu rodičů v roce 2002 byla svěřena spolu s dalšími 4 sourozenci do péče matky. Výchova matky bohužel postrádá pevné hranice a dohled nad trávením volného času.

Vzdělání klienta

Jaroslava ukončila 7. ročník základní školy. Aktuální prospěch má velmi slabý, tři nedostatečné, snížená známka z chování na 3. stupeň za závažné narušování výuky a neomluvené hodiny. U Jaroslavy se projevují výrazné výkyvy nálad, sklony k manipulaci, agresivnímu jednání. Odmítá respektovat školní řád i vyučující. Objevily se odchylky v chování jako vzdorovitost, lhaní a vydírání. Domácí příprava je nepravidelná, matka ani otec, který přichází do rodiny občas, její výchovu nezvládají.

V rámci psychologického vyšetření navazuje kontakt bez obtíží, spolupracuje dobře. Úroveň rozumových schopností se nachází v pásmu mírného podprůměru. Nyní je v internátní základní škole.

Ekonomické poměry

Z bytu 1+1 I. kategorie, byli nuceni se vystěhovat na základě žaloby bytového družstva pro neplacení nájemného. Od února 2013 bydlí v pronajatém bytě 1+1 I. kategorie

s měsíční úhradou ve výši 11 000 Kč. Byt je čistý, zařízený nezbytným nábytkem. Jaroslava má svoje lůžko. Bratr Milan by se měl v dohledné době vystěhovat, takže by Jaroslava s matkou měly mít byt pro sebe. Pokud bude Jaroslava i nadále v internátní škole, doma bude pouze na víkendy.

Matka Jaroslavy je v současné době v evidenci úřadu práce jako nezaměstnaná, nepobírá žádný příspěvek v nezaměstnanosti. Od úřadu práce čerpá dávky sociální péče: životní minimum, výživné, rodičovský příspěvek a příspěvek na bydlení v celkové výši cca 16 000 Kč. Dluh na nájemném splácí s bývalým manželem na polovinu tj. každý 80 000 Kč, dále má půjčku 78 000 Kč. Obě finanční částky nyní nesplácí. Na úhradu bytu občas přispívá bývalý manžel menšími částkami. Otec dětí se živí jako zedník.

Zdravotní stav

Jaroslava neprodělala žádná vážnější onemocnění. Užívání drog popírá. Přiznává pouze kouření.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Jaroslava pochází z početné rodiny, má 4 sourozence. Rodiče jsou od roku 2002 rozvedeni. Děti byly svěřeny do péče matky, nad výchovou byl stanoven dohled. Na oddělení sociální prevence byl spis zaveden počátkem roku 2011, kdy byla žákyní 5. třídy základní školy. Vedení školy si stěžovalo, že je drzá, šikanuje spolužáky, nenosí domácí úkoly, má problémy s některými předměty. Rodiče nekontrolují žákovskou knížku. Prvotní problematika byla řešena pohovorem s matkou a doporučením na možnosti psychologického poradenství. V polovině roku 2012 začala být vyšetřována Policií České republiky pro vydírání spolužáka. Ten jí postupně vydal finanční hotovost ve výši 20 000 Kč. Projednání proběhlo koncem roku 2012, kdy byl uložen dohled probačního úředníka a zařazení do střediska výchovné péče k vykonání terapeutického programu. Tento program byl realizován v polovině roku 2013. Ze strany střediska bylo doporučeno umístění do základní školy internátního typu, aby byla Jaroslava izolována od sociálně-patologických vlivů. V rodině nemá pevně stanované hranice a je jí poskytována nepřiměřená volnost. Od září minulého roku nastoupila do základní školy, kde by jí mělo být poskytnuto náležité výchovné vedení s individuálním učebním plánem. Dohled probačního úředníka se realizuje průběžně.

3.10 Kazuistika č. 9

Osobní údaje o klientovi: dále vedena jako Veronika

Pohlaví: ženské

Rok narození: 1999

Důvod evidence: úprava poměrů

Rok narození matky: 1974

Rodičovská zodpovědnost: trvá

Rok narození otce: 1973

Rodičovská zodpovědnost: trvá

Vztah rodičů k dítěti

Oba rodiče jsou rozvedeni, Veronika je v péči matky. Dceru mají oba rodiče velmi rádi. Otec se dceři chce více věnovat, neboť rodiče zjistili, že dcera žárlí na úspěšného, již zletilého, staršího bratra. Matka je v současné době převážně doma, provozuje internetový obchod, může se tedy dceři více věnovat. Otec se snaží být s Veronikou v kontaktu alespoň jednou týdně.

Vzdělání klienta

V současné době navštěvuje Monika 9. třídu ZŠ. Neomluvená absence v 2. pololetí 7. třídy, 86 hodin, byla projednávána na odboru školství. Rozhodnuto bylo o pokutě ve výši 1 000 Kč. Další neomluvená absence nastala ve 2. pololetí 8. třídy v rozsahu 117 hodin. Následovala pokuta ve výši 2 000 Kč. Na vysvědčení v 8. třídě měla 8 nedostatečných, sníženou známku z chování neměla. V současné době nemá volnočasové aktivity, školu zvládá hůře. S doučováním jí pomáhal otec, který bohužel ale neměl dostatek času a tak na doučování nyní dochází do bezplatné nestátní organizace.

Ekonomické poměry

Veronika bydlí s matkou v bytě 4+1 I. kategorie. Byt je udržován v čistotě. Veronika zde má svůj vlastní pokoj s přiměřeným vybavením. Příjem matky činí cca 12 000 Kč měsíčně, výživné 3 500 Kč měsíčně.

Zdravotní stav

Veronika je zdravá, pouze má vadné držení těla a bolesti zad, z tohoto důvodu byla poslána na rehabilitace.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Spis byl na oddělení péče o dítě veden již od roku 2002 z důvodu návrhu otce na úpravu poměrů. Veronika s bratrem byli svěřeni do péče matky. Na oddělení sociální prevence je spis veden od roku 2011 na základě zprávy ze ZŠ, která se týká neomluvené absence. Záškoláctví bylo řešeno na odboru školství formou finančního postihu matky. Bylo doporučeno psychologické vyšetření. Koncem roku 2013 matka kontaktovala oddělení s tím, že dcera je objednána do střediska výchovné péče.

3.11 Kazuistika č. 10

Osobní údaje o klientovi: dále veden jako Pavel

Pohlaví: mužské

Rok narození: 1996

Důvod evidence: záškoláctví

Rok narození matky: 1976

Rodičovská zodpovědnost: trvá

Rok narození otce: 1974

Rodičovská zodpovědnost: trvá

Vztah rodičů k dítěti

Vztahy v rodině nejsou narušeny. Rodiče intenzivně pracují. Jak sami uvádějí, z tohoto důvodu nemají na děti příliš času. Ze stejného důvodu nemohou dohlížet i nad ranními odchody do školy a tudíž dochází k záškoláctví.

Vzdělání klienta

Pavel ukončil povinnou školní docházku v 8. třídě, kdy absolvoval 9 povinných ročníků základní školy. Prospěch měl dostatečný až nedostatečný, měl značné množství omluvených i neomluvených absencí. Od září 2012 byl přijat na střední odborné učiliště, obor zedník. Žákem učiliště byl do ledna 2013, kdy mu bylo studium ukončeno z důvodu absencí. Pavlova matka doložila do školy žádost o přerušení studia ze zdravotních důvodů, doložila jí však v době, kdy již nebyl žákem školy, proto nebylo žádosti vyhověno. Od září do října 2013 byl opět žákem toho samého učiliště, opět byl vyloučen pro absence, které nebyly lékařsky omluveny, v některých případech nebyly omluveny vůbec. V době kdy nestudoval, nebyl evidován na úřadu práce. V současné době není studentem žádné školy, opakovaně mu bylo oddělením sociální prevence doporučováno, aby se zaevidoval na úřad práce. S matkou oddělení jednalo o možnosti dvouletého studia na středním odborném učilišti, obor studená kuchyně.

Ekonomické poměry

Rodina bydlí v panelovém domě v bytě 2+kk, kde bydlí rodiče a tři nezletilé děti. Děti mají vlastní pokoj, vybaven přiměřeně věku, rodiče přespávají v obývacím pokoji. Byt je udržován v čistotě. Rodině vznikl dluh na nájemném. Hrozilo vystěhování z bytu, ale byl domluven splátkový kalendář. Rodiče nyní splácí 2 000 Kč měsíčně.

Oba rodiče jsou zaměstnaní. Matka pracuje jako prodavačka, otec jako skladník. Rodina pobírá přídatky na děti. Ekonomická situace rodiny je spíše podprůměrná.

Zdravotní stav

Značné problémy s páteří, Scheuermannova choroba, tzv. kulatá záda. Dle vyjádření lékařky nemůže vykonávat fyzicky namáhavá povolání.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Spolupráce s rodinou započala v roce 2011, kdy nejstarší syn, Pavel, v 8. třídě základní školy neplnil povinnou školní docházku a objevily se známky záškoláctví. Obdobné problémy se záškoláctvím byly řešeny i u bratra Milana, narozen v roce 2000. V 5. třídě dosáhlo masivního rozsahu. Ve stejném školním roce bylo řešeno drobné záškoláctví i u jejich mladší sestry, narozena v roce 2002. V rodině se nyní řeší Pavlova kriminalita. Dlouhodobě se pohybuje v závadové partě, která je s kriminalitou spojována a byl několikrát vyslýchán jako svědek. V současné době je proti němu zahájeno trestní řízení ve věci krádeže.

3.12 Kazuistika č. 11

<u>Osobní údaje o klientovi:</u>	dále vedena jako Natálie
Pohlaví:	ženské
Rok narození:	1997
Důvod evidence:	na základě vyrozumění od Policie ČR z důvodu krádeže v obchodním domě
Rok narození matky:	1966
Rodičovská zodpovědnost:	trvá
Rok narození otce:	1965
Rodičovská zodpovědnost:	trvá

Vztah rodičů k dítěti

Rodiče se na začátku loňského roku rozešli, každý má svoji domácnost. Natálie vychází s rodiči, přáteli a přítelem dobře. S přítelem nyní tráví veškerý volný čas.

Vzdělání klienta

Natálie navštěvuje střední odborné učiliště, obor prodavačka. Učí se průměrně, učení nevěnuje příliš mnoho času. Od září 2013 navštěvuje 2. ročník. Na konci školního roku měla dvojku z chování za neomluvené hodiny, které dle jejích slov měla omluvené. Je možné, že jde o problém v komunikaci s třídním učitelem. Z poslední zprávy je totiž patrné, že Natálie při vyučování vyrušuje. Rodiče nejsou se školou příliš v kontaktu, komunikují jen občas. Na třídní schůzky nedocházejí. Ve studiu má Natálie volný prostor.

Ekonomické poměry

Natálie bydlí střídavě u otce a u matky. Každý z rodičů bydlí v jiné části Prahy. V obou bytech má Natálie zajištěné soukromí a veškeré vybavení pro svou potřebu. Oba byty jsou čisté, udržované v naprostém pořádku.

Finanční situace rodiny je průměrná. Otec byl v dlouhodobé neschopnosti, ale již pracuje jako hlídač. Má zajištěn pravidelný měsíční příjem. Dále pobírá invalidní důchod.

Matka pracuje jako uklízečka na základní škole, v současné době je na nemocenské. Po nemocenské nastoupí opět do svého zaměstnání. Dále pobírá dávky státní sociální podpory – přídavek na dítě. Natálie chodí na brigádu, kterou si zajistila přes školu. Rodina hradí pravidelné poplatky, nemají žádné dluhy.

Zdravotní stav

Zdravotní stav je v pořádku. Má absolvována všechna očkování. Nemá žádné omezení, ani postižení. Preventivní prohlídky podstupuje pravidelně.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Natálie byla přijata do evidence oddělení sociální prevence po vyrozumění Policie ČR z důvodu krádeže v obchodním domě, jednalo se o protiprávní jednání. Na základě toho s oddělením dlouhodobě spolupracovala. Dále se u ní objevily útěky z domova, záškoláctví, nerespektovala rodiče, lhala, scházela se se závadovou partou. V lednu 2012 absolvovala diagnostický pobyt v dětském diagnostickém ústavu, na základě předběžného opatření. V červnu 2012 byla na ní nařízena ústavní výchova. V srpnu stejného roku podal otec žádost o podmíněčné propuštění domů. V současné době nad Natálií běží ústavní výchova, pokud se dopustí nějakého protiprávního jednání, vrátí se zpět do ústavu.

3.13 Kazuistika č. 12

Osobní údaje o klientovi: dále vedena jako Ela

Pohlaví: ženské

Rok narození: 1999

Důvod evidence: drobné krádeže

Rok narození matky: 1978

Rodičovská zodpovědnost: trvá

Rok narození otce: 1975

Rodičovská zodpovědnost: trvá

Vztah rodičů k dítěti

Ela žije v domácnosti matkou a dvěma mladšími sestrami. Otec je ve výkonu trestu. Ela přes 10 let svého otce neviděla. Otec žil s rodinou pouze rok a půl. S prarodiči, kteří stále pracují, se vidá velmi málo. Matka je nejmladší ze šesti sourozenců. Vídají se pouze na větší svátky. Matka uvedla, že v rodině nebyly žádné závislosti. Dále uvedla, že vztahy s Elou jsou někdy v pořádku, někdy problémové. Mladší dcery si Ely raději nevšímají a vyhýbají se jí. Mají z ní strach. Nedokáží spolu komunikovat, zeptat se na půjčení věcí. Ela si bez dovolení bere vše, co chce.

Vzdělání klienta

Na konci 8. třídy byla na konci roku klasifikovaná ze 4 předmětů nedostatečně, na což mělo velký vliv její záškoláctví. Z tohoto důvodu musí opakovat ročník. V současné době bude Ela s matkou hledat novou základní školu, jelikož na současné pokračovat ve studiu nechce. Myslí si, že si na ní třídní učitelka zasedla. Ohledně učení matka sděluje, že je Ela je chytrá dívka, ale velmi líná. Musí se pro předmět nadchnout, aby jí bavit. Kvůli doučování dříve navštěvovala nízkoprahový klub Ymkárium. V současné době nenavštěvuje žádné doučování. Přístup ke vzdělání má zajištěný. Na sídlišti kde bydlí, je knihovna a služby, které jí mohou pomoci s doučováním. Matka se o vzdělání dcery zajímá. Každý týden kontroluje žákovskou knížku. Co se týče příprav, tak dceru nekontroluje, jelikož si myslí, že má dostatečný věk na to, aby se sama připravovala do školy. Také nekontroluje, zdali látku umí,

dceru ale upozorňuje, že pokud chce vyzkoušet z nějaké látky, tak jí přezkouší. Ela má negativní přístup ke vzdělání, škola jí obtěžuje. V loňském školním roce měla několik zameškaných a neomluvených hodin. Dříve se zajímala hodně o koně, ráda by navštěvovala koňský kroužek, ale rodina nemá na něj finanční prostředky. Nyní žádné zájmy a koníčky nemá. Nic jí nezajímá. Toulá se pouze venku se svými kamarády nebo je doma na počítači.

Ekonomické poměry

Ela bydlí s rodinou v magistrátním bytě 3+1 v panelovém domě. Ela a její dvě sestry mají pro sebe k dispozici největší pokoj. Měsíční poplatky za nájemné činí 12 000 Kč s elektřinou a službami. Dlouhodobý příjem rodiny jsou pouze dávky hmotné nouze a dávky státní sociální podpory. Matka pobírá příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a přídatky na děti. Občas jí s financemi vypomohou rodiče nebo bývalý přítel, otec nejmladší dcery. Rodina má dluhy. Matka uvedla, že má půjčku, kterou splácí pravidelně 600 Kč měsíčně. Dále má dvě splátky na dva notebooky, kde platí měsíčně poměrnou částku. Dále uvádí, že má dluh za pokutu, kterou dostala v mládí. Již proběhla exekuce na 20 000 Kč. V současnosti není schopna požadavku vyhovět, odsouvá jej do budoucna.

Zdravotní stav

Aktuální stav je v pořádku, nemá žádná omezení. Hospitalizace v PL Bohnice, cca 6 týdnů, nadměrná agresivita vůči rodině, napadení rodiny. Stanovena diagnóza socializovaná porucha osobnosti a disharmonický vývoj osobnosti.

Popis vývoje k jakému došlo u dítěte

Spolupráce s Elou byla zahájena z důvodu drobné krádeže, o které nás informovala Městská policie ČR v červnu 2012. Následně byla spolupráce rozšířena, jelikož má výchovné problémy ve škole (záškoláctví, vulgární chování, vykřikování během vyučování) i v domácím prostředí (nerespektování matky jako autority, vulgární chování vůči členům domácnosti, krádeže finančních prostředků a drobných věcí, odmítání, nedodržování pravidel a povinností).

3.14 Analýza

Z kazuistik vyplývá, že u pěstounské péče není dohled většinou nezbytný, rodiny fungují v podstatě bez problémů. Jedinou zásadní výjimkou je č. 4, Ondřej, u kterého ale v nejbližší době dojde ke zrušení pěstounské péče pro neplnění její funkce. Naopak u klientů kurátorů je dlouhodobá péče a dohled nutný, nejen kvůli zjištění příčin problémového chování, ale z důvodu prevence, tj. aby nedocházelo k opakování takového chování.

Nejprve se hledají vhodní kandidáti pro konkrétní případy v rámci širší rodiny. Často se přihlásí prarodiče sami. V případě, že není prověřování v první skupině úspěšné, začne se s hledáním v evidenci osob vhodných pro výkonu náhradní rodinné péče. U kazuistiky č. 1 a 3, Patricie a Evy, došlo k umístění do pěstounské péče k osobám bez příbuzenského vztahu k výše zmíněným dětem a výsledky jsou vynikající.

Nejčastěji se objevují problémy u dětí na 2. stupni ZŠ a SŠ a především u těch, kteří nemají žádnou smysluplnou volnočasovou aktivitu (např. zájmový kroužek).

Ekonomická situace rodin je různá. Některé mají dostačující příjmy, vysoké procento má ale finanční potíže a bez příspěvku by jejich situace byla až kritická. U části z nich dochází k zadluženosti, mají velké problémy udržet si byt a minimálně jednou se už museli stěhovat (kazuistika č. 4, 8, 10 až 12). Naopak jen ojediněle mají ve vlastnictví druhou nemovitost (kazuistika č. 1, 2 a 6).

Zdravotní stav bývá dobrý. I přes velmi těžké životní situace zvládá většina dětí v pěstounské rodině své problémy bez jakýchkoliv negativních projevů.

4 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá Odborem sociálních věcí a zdravotnictví. Jejím hlavním cílem bylo co nejprůhlednější a nejsrozumitelnější představení náplně práce jeho jednotlivých oddělení a popis klientů. Věnována tomu byla celá teoretická část, kde je vše podrobně rozpracováno a rozčleněno do pěti kapitol. Náplň práce a názvy sociálních oddělení se liší nejen po celé České Republice, ale i rámci Prahy a proto byla jako výchozí, použitá struktura Úřadu městské části Prahy 11. Bylo využito odborných publikací k náhradní rodinné péči a především interních metodik.

Praktická část se snaží odpovědět na otázku „Kdo je klientem Oddělení sociálně právní ochrany dětí a Oddělení sociální prevence - kurátorů pro děti a mládež?“ K tomuto účelu bylo zpracováno dvanáct kazuistik. Informace byly získány z výše uvedených oddělení analýzou spisů na základě písemného souhlasu odpovědných vedoucích. Samy kazuistiky, i bez následné analýzy, odpovídají na výše uvedenou otázku. V prvním případě jde o děti, o které se jejich biologičtí rodiče nemohli z nějakého důvodu postarat a tak bylo přistoupeno k náhradní rodinné péči, přesněji řečeno pěstounské péči. Nejčastěji jde o prarodiče nebo sourozence biologických rodičů. V menší míře jde o osoby, které jsou bez příbuzenského vztahu k dětem a byli vybráni z evidence osob vhodných pro výkon náhradní rodinné péče. V druhém případě jde o děti, které vyrůstají se svými biologickými rodiči, ale pro výchovné školní problémy nebo pro porušování zákona nad nimi dohlíží kurátor pro děti a mládež.

5 Seznam literatury a pramenů

BUBLEOVÁ, Věduna; VÁVROVÁ, Alena; VRÁNOVÁ, Lucie. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2

BUBLEOVÁ, Věduna; VÁVROVÁ, Alena; VRÁNOVÁ, Lucie. *Základní informace o osvojení (adopci)*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-02-9

BUBLEOVÁ, Věduna; FRANTÍKOVÁ, Jana; VRÁNOVÁ, Lucie. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-03-6

KRAUSOVÁ, Lucie; NOVOTNÁ, Věra. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: ASPI, a.s., 2006. ISBN 80-7357-214-1

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči*. 1999. ISBN 80-85529-66-1

MINOLOVÁ, Pavlína. *Kurátor pro děti a mládež. Profese a okolnosti, jež tuto profesi ovlivňují*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Evangelická teologická fakulta.

NOVOTNÁ, Věra; BURDOVÁ, Eva; BRABENEC, František. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí: Komentář*. Praha: Linde, 2002. 2.vydání. ISBN 80-86131-31-9

Ostravská univerzita v Ostravě; autorský kol. *Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence*. Ostrava, 2010, ISBN 978-80-7368-628-4

PIŠKORA, Radek; KŘOVINOVÁ, Helena. *Působnost a náplně činnosti odborů a útvarů Úřadu městské části Praha 11*. Praha, 2013

PLECITÝ, Vladimír; SALAČ, Josef. *Základy rodinného práce*. Praha: Eurounion, 2001. ISBN 80-7317-002-7

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6

ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ Klára a kol.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

TOMEŠ, Igor a autorský kol.. *Vzdělávací standardy v sociální práci: pro středoškolský, vyšší odborný a vysokoškolský stupeň vzdělání*. Praha: Sociopress, 1997. ISBN 80-902260-3-5

VESELÁ ELIÁŠOVÁ, Kamila; VINAŘOVÁ, Jana. *Mateřství, rodičovství, náhradní rodinná péče*. Praha: Městské centrum sociálních služeb a prevence, 2007.